Notat 4/89

Fire kvinneyrker og ett mannsyrke

En undersøkelse av arbeidsmarkeds-situasjonen blant kvinner og menn for tre årskull nyutdannede høgskole-kandidater

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Notat 4/89

Fire kvinneyrker og ett mannsyrke

En undersøkelse av arbeidsmarkeds-situasjonen blant kvinner og menn for tre årskull nyutdannede høgskole-kandidater

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

ISBN 82-7218-217-3
ISSN 0800-4331

Trykk: Haakon Arnesen A.s, Oslo

FORORD

Det har i den senere tid vært rettet ny oppmerksomhet mot omsorgs- og utdanningsyrkene i offentlig debatt. Sosialklienter møter stengte dører i flere kommuner. Lærermangelen er ikke lenger et problem bare for de nordligste fylkene, og den akutte mangelen på førskolelærere er egnet til å så tvil om realismen i vedtatte politiske målsettinger. "Eldrebølgen" som vil skylle over oss i begynnelsen av neste århundre, vil føre til et økende behov for arbeidskraft innen omsorgssektoren. Samtidig sliter omsorgs- og utdanningsyrkene allerede i dag med rekrutteringsproblemer, ikke minst på grunn av lønnsnivået innen disse typiske kvinneyrkene.

Ved hjelp av data fra instituttets årlige arbeidsmarkedsundersøkelser vil vi belyse én side ved situasjonen til enkelte av kvinneyrkene, nemlig hvilke forhold nyutdannede førskolelærere, allmennlærere, sosionomer og barnevernpedagoger møter når de går ut på arbeidsmarkedet. Vi vil trekke sammenligninger med arbeidsmarkedssituasjonen til nyutdannede ingeniører, som har like lang utdanningstid, men der mennene er i flertall. Vi vil også sammenligne kvinnelige og mannlige kandidater med samme utdanning.

Notatet er utarbeidet av utredningsassistentene Rita Engeset og Inger Henaug i samarbeid med utredningskonsulent Liv Støren, som har vært prosjektleder. Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Kommunenes Sentralforbund og Oslo kommune har gitt økonomisk støtte til arbeidet med rapporten.

Oslo, mars 1989
NAVFs utredningsinstitutt

Sigmund Vangsnes

Per Olaf Aamodt

I N N H O L D

		Side
TABELLOVERSIKT		7
SAMMENDRAG		11
1	INNLEDNING	15
1.1	Bakgrunn	15
1.2	Om datagrunnlaget	16
1.3	Svarprosenter	17
1.4	Bruk av tabellene	17
1.5	Tilgangen på nye kandidater	18
1.6	Grunnlaget for betegnelsen kvinne- og mannsyrker	19
1.7	Kandidatenes alder	20
2	HOVEDAKTIVITET ET HALVT ÅR ETTER EKSAMEN	22
2.1	Sammenligning av hovedaktivitet mellom utdanningsgruppene	22
2.2	Hovedaktivitet - kvinner og menn	24
2.2.1	Førskolelærere	24
2.2.2	Allmennlærere	24
2.2.3	Sosionomer og barnevernpedagoger	25
2.2.4	Ingeniører	25
2.3	"Annen hovedaktivitet"	27
2.4	Hovedaktivitet - oppsummering	29
3	ARBEIDSLEDIGHET	31
3.1	Om beregningen av ledighetstallene	31
3.2	Utviklingen for de ulike utdanningsgruppene	31
3.3	Sammenligning av ledigheten for kvinner og menn	31
4	VANSKER PÅ ARBEIDSMARKEDET	34
4.1	Om spørsmålstillingen	34
4.2	Utviklingen for de ulike utdanningsgruppene	34
4.3	Kvinners og menns vansker på arbeidsmarkedet	36
4.4	Årsaker til vansker på arbeidsmarkedet	36
5	OMFANGET AV HELTIDS- OG DELTIDSARBEID	42
5.1	Forskjeller mellom utdanningsgrupper og mellom kvinner og menn	42
5.2	Endringer i omfanget av deltidsarbeid	44
5.3	Årsaker til deltidsarbeid	44
6	FASTE OG MIDLERTIDIGE STILLINGER	46
6.1	Sammenligning av utdanningsgruppene	46
6.2	Andelen kvinner og menn i faste stillinger	47
7	HVILKE SEKTORER KANDIDATENE ARBEIDET I	50
7.1	Generelt om sektorbegrepet	50
7.2	Sammenligning av utdanningsgruppene	51
7.3	Kvinner og menn etter sektor	51
8	HVILKE NÆRINGER KANDIDATENE ARBEIDET I	53
8.1	Førskolelærere	53
8.2	Allmennlærere	53
8.2.1	Kvinnelige og mannlige allmennlærere i ulike næringer	56
8.3	Sosionomer	56
8.4	Barnevernpedagoger	57

Side

9 HVORDAN KANDIDATENE SYNTES AT UTDANNINGEN PASSET TIL ARBEIDSOPPGAVENE 59
9.1 Om tolkningen av svarene 59
9.2 Sammenligning mellom utdanningsgruppene 59
9.3 Hvordan kandidater som arbeidet i ulike næringer syntes at utdanningen passet til arbeidsoppgavene 61
9.3.1 Førskolelærere 61
9.3.2 Allmennlærere 63
9.3.3 Sosionomer 63
9.3.4 Barnevernpedagoger 63

10 LØNNSNIVÅ ET HALVT ÅR ETTER EKSAMEN 65
10.1 Gjennomsnittslønn 65
10.2 Forskjeller i gjennomsnittslønn mellom utdanningsgruppene .. 68
10.3 Forskjeller i gjennomsnittslønn mellom kvinner og menn 69
10.4 Kvinners og menns lønn i ulike sektorer 70
10.4.1 Førskolelærere 73
10.4.2 Allmennlærere 73
10.4.3 Sosionomer 74
10.4.4 Barnevernpedagoger 74
10.4.5 Ingeniører 75
10.5 Lønnsspredning 76
10.6 Lønnsnivå et halvt år etter eksamen - oppsummering 77

LITTERATUR 78

VEDLEGG
1 Grunnlagstall for beregningen av andelen arbeidsledige og andelen som opplevde vansker på arbeidsmarkedet i tabellene 7-9 79

2 Tabeller for lønnspredning. Fordeling av de ulike høgskolekandidatgruppene på lønnsintervaller 80

TABELLOVERSIKT

		Side
Tabell 1	Antall uteksaminerte førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører 1984-87	19
Tabell 2	Andel kvinner og menn blant førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører fra 1985-87, som besvarte spørreskjemaet. Prosent	20
Tabell 3	Gjennomsnittsalder for førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører fra 1985-87. Kvinnelige og mannlige kandidater	21
Tabell 4	Ulike grupper høgskolekandidater etter hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent	23
Tabell 5	Ulike grupper kvinnelige og mannlige høgskolekandidater 1985-87 etter hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Prosent	26
Tabell 6	Ulike grupper kvinnelige og mannlige høgskolekandidater med "annen hovedaktivitet" 1985-87. Absolutte tall	28
Tabell 7	Høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent	33
Tabell 8	Kvinnelige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent	33
Tabell 9	Mannlige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent	33
Tabell 10	Høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1984-87. Prosent	35
Tabell 11	Kvinnelige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1985-87. Prosent	35
Tabell 12	Mannlige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1985-87. Prosent	35
Tabell 13	Årsaker til at kandidatene hadde vansker med å få arbeid i samsvar med utdanningen. Prosentandelen av hver utdanningsgruppe som svarte at den enkelte årsak var "viktig" eller hadde "noen betydning". 1984-87	40
Tabell 14	Ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive høgskolekandidater etter om de arbeidet heltid eller deltid. 1984-87. Prosent	43

Side

Tabell 15 Årsaker til deltidsarbeid for ulike grupper høgskolekandidater 1985-87. Prosent 45

Tabell 16 Yrkesaktive høgskolekandidater etter type stilling et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent 46

Tabell 17 Yrkesaktive kvinnelige og mannlige høgskolekandidater etter type stilling et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent . 49

Tabell 18 Yrkesaktive høgskolekandidater etter sektor for hovedstilling kandidatene arbeidet i et halvt år etter eksamen 1985-87. Prosent 50

Tabell 19 Yrkesaktive høgskolekandidater etter sektor for hovedstilling kandidatene arbeidet i et halvt år etter eksamen 1985-87. Kvinner og menn. Prosent 52

Tabell 20a Yrkesaktive førskolelærere etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen 1985-87. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent 54

Tabell 20b Yrkesaktive allmennlærere etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1984-86. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent 55

Tabell 20c Yrkesaktive sosionomer etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent 57

Tabell 20d Yrkesaktive barnevernpedagoger etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent 58

Tabell 21 Yrkesaktive høgskolekandidater etter hvordan de syntes utdanningen passet til arbeidsoppgavene et halvt år etter eksamen. 1984-87. Kvinner og menn. Prosent 60

Tabell 22a Prosentandelen yrkesaktive førskolelærere i ulike næringer soom syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-87 62

Tabell 22b Prosentandelen yrkesaktive allmennlærere i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1984-86 62

Tabell 22c Prosentandelen yrkesaktive sosionomer i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-87 64

Tabell 22d Prosentandelen yrkesaktive barnevernpedagoger i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-87 64

Side

Tabell 23a Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for ulike grupper av yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater et halvt år etter eksamen. 1985-87 66

Tabell 23b Endring fra 1985 til 1986 og fra 1986 til 1987 i gjennomsnittlig brutto månedslønn for ulike grupper av yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater. Prosent 66

Tabell 24a Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater et halvt år etter eksamen. 1985-87 67

Tabell 24b Endring fra 1985 til 1986 og fra 1986 til 1987 i gjennomsnittlig brutto månedslønn for ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive heltidsarbeidende høgskolekandidater. Prosent 68

Tabell 25 Differansen mellom lønnen til mannlige og kvinnelige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater, i kroner og prosent. 1985-87. Menns lønn sett i forhold til kvinners..... 68

Tabell 26 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater som arbeidet i ulike sektorer et halvt år etter eksamen. 1985-87 70

SAMMENDRAG

Rapporten "Fire kvinneyrker - og ett mannsyrke" handler om situasjonen til nyutdannede førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører et halvt år etter eksamen. Data fra instituttets årlige arbeidsmarkedsundersøkelser for høyere utdannet arbeidskraft har gjort det mulig å følge hver av kandidatgruppene tre år på rad i løpet av perioden 1984-87. Vi har vært spesielt interessert i å se om det er forskjeller mellom "kvinneyrkene" og "mannsyrket" med hensyn til kandidatenes tilpasning til arbeidsmarkedet, og om det er forskjeller mellom kvinner og menn med samme utdanning.

Økt kvinneandel både innen manns- og kvinneyrkene

Kvinnenes andel av studentmassen har økt betydelig de siste 20 årene, og siden 1981 har kvinnene vært i flertall blant høgskolestudentene (SSB). Kvinneandelen har også økt innen kvinneyrkene i 1980-årene, til tross for forsøk på å øke rekrutteringen av menn. I forhold til forventet behov for arbeidskraft i årene framover står omsorgs- og utdanningssektoren overfor rekrutteringsproblemer både når det gjelder menn og kvinner.

Lavere ledighet og mindre vansker på arbeidsmarkedet

Spesielt for allmennlærere og førskolelærere vet vi at arbeidsmarkedssituasjonen har endret seg de siste årene. Våre data om de nyutdannedes situasjon illustrerer denne tendensen tydelig. Andelen som var arbeidsledige et halvt år etter eksamen sank fra 4-5 prosent i 1985 til 1-2 prosent i 1986/87.

På spørsmål om kandidatene opplevde vansker med å få arbeid i samsvar med utdanningen, er tendensen enda klarere. Andelen av de nye førskolelærerne og allmennlærerne som oppga at de hadde hatt vansker, ble redusert fra rundt 30 prosent i 1985 til 5-10 prosent i 1986/87. I 1987 var det sosionomene som oftest svarte at de hadde opplevd vansker på arbeidsmarkedet (11 prosent).

En av årsakene til den bedrede arbeidsmarkedssituasjonen for disse gruppene er at tilgangen på nyutdannede kandidater har blitt redusert. Antall uteksaminerte allmennlærere ble eksempelvis redusert med 38 prosent fra 1984 til 1986. For førskolelærerne har økt etterspørsel hatt størst betydning. Det samme gjelder ingeniørene, der antall nyutdannede økte med 20 prosent i treårsperioden. Disse har også bedret sin stilling på arbeidsmarkedet, men ikke så mye som kvinneyrkene.

Et generelt problem for de fleste nyutdannede er at de må konkurrere med søkere som har lengre ansiennitet. Det er dermed ikke overraskende at 80-90 prosent av de kandidatene som hadde opplevd vansker på arbeidsmarkedet, oppga mangel på ansiennitet som en årsak til vanskene. Mer enn halvparten innen både mannsyrket og kvinneyrkene har dessuten oppgitt at de hadde vansker med å finne arbeid på ønsket sted. Forhold som har å gjøre med omsorgsforpliktelser og ektefelles arbeidssted spiller imidlertid en langt større rolle for kandidater innen kvinneyrkene enn for ingeniørene. I tillegg til tradisjonelle kjønnsrolle-forskjeller bidrar nok forskjeller i alder til slike ulikheter i gruppenes arbeidsmarkedstilpasning. Sosionomer og barnevernpedagoger, som har en gjennomsnittsalder på 27-33 år, har oftere familie- og omsorgsforpliktelser enn ingeniørene som har en gjennomsnittsalder på 23-24 år.

Etterhvert som arbeidsmarkedet bedret seg mot slutten av perioden, ser vi en tendens til at ansiennitet blir noe mindre viktig, mens mer individuelle forhold som problemer på boligmarkedet og forventninger om et visst lønnsnivå får økt betydning. Innen kvinneyrkene, men ikke blant ingeniørene, ble hensynet til familie- og omsorgsforpliktelser oftere oppgitt som årsak til problemer på arbeidsmarkedet mot slutten av perioden enn i begynnelsen.

Allmennlærere og ingeniører studerer oftest videre

Andelen som var yrkesaktive et halvt år etter eksamen var betydelig lavere blant nyutdannede allmennlærere og ingeniører enn blant barnevernpedagoger, sosionomer og førskolelærere. Samtidig var det langt flere allmennlærere og ingeniører som studerte videre. I 1986 var det 28 prosent av allmennlærerne og og 22 prosent av ingeniørene som studerte videre uten lønn. Av barnevernpedagogene var det bare 2 prosent. Med unntak for ingeniørene ser det ikke ut til at andelen som tok videreutdanning sank når arbeidsmarkedet bedret seg.

Antallet allmennlærere og førskolelærere som var i ulønnet omsorgsarbeid ble halvert i perioden. Det er rimelig å tro at det i denne gruppen var et innslag av skjult arbeidsledighet.

Færre arbeider deltid når arbeidsmarkedet bedrer seg

Deltidsarbeid er lite utbredt blant nyutdannede ingeniører. Allmennlærerne og førskolelærerne hadde størst innslag av deltidsarbeidende, men andelen gikk ned i løpet av undersøkelsesperioden. I 1985 var om lag hver tredje nyutdannede allmennlærer og førskolelærer deltidsarbeidende. I 1986 var andelen redusert til hver fjerde, og i 1987 arbeidet hver femte førskolelærer deltid. Mens sosionomene og barnevernpedagogene oftest oppga omsorgsforpliktelser som årsak til å arbeide deltid, var den dominerende årsaken hos allmennlærerne og førskolelærerne at det ikke hadde vært mulig å få full stilling av den typen man ønsket.

Stort innslag av midlertidige stillinger i offentlig sektor

Av ingeniørene, som for det meste går til stillinger innen privat sektor, var det hele 90 prosent som hadde faste stillinger et halvt år etter eksamen i 1985 og 1986. Kvinneyrkene har i hovedsak offentlig sektor som arbeidsmarked, og her var bildet et annet. Spesielt allmennlærerne og førskolelærerne hadde lave andeler i faste stillinger (medregnet "oppsigelig stilling" i skolen) i begynnelsen av perioden. Andelene økte noe i 1986 og 1987, og en av forklaringene på dette er antakelig den reduserte tilgangen på nye kandidater. I 1986 hadde i overkant av hver tredje nye allmennlærer og hver annen nye førskolelærer fast stilling et halvt år etter eksamen. I 1987 hadde 53 prosent av førskolelærerne, 60 prosent av sosionomene og 73 prosent av barnevernpedagogene faste stillinger. Sosionomene peker seg ellers ut som den gruppen som har flest ansatte i svært kortvarige stillinger (under 6 måneders varighet). En må her være oppmerksom på at betegnelsene "fast stilling" og "midlertidig stilling" kan ha noe ulik betydning i offentlig og privat sektor.

Barnevernpedagoger og førskolelærere mest fornøyd

På spørsmål om hvordan kandidatene syntes innholdet i utdanningen passet til de arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen, var det hvert år barnevernnpedagogene og førskolelærerne som hadde høyest andeler som svarte "godt", nesten 70 prosent. Ingeniørene og allmennlærerne var minst fornøyd, bare rundt 50 prosent svarte "godt" både i 1985 og 1986.

Kvinnene tjener mindre enn menn - også innen kvinneyrkene

Gjennomsnittslønnen for nyutdannede heltidsansatte ingeniører lå ifølge våre data ca. kr.1000 pr. måned over gjennomsnittslønnen for de fire kvinneyrkene. Forskjellen mellom det høyest lønte og det lavest lønte av kvinneyrkene (sosionomene og førskolelærerne) var likevel tilnærmet like stor som

forskjellen mellom ingeniørene og sosionomene. Førskolelærerne tjente kr.1200-1400 mindre enn ingeniørene og kr. 600 mindre enn sosionomene i gjennomsnitt. Det var større spredning i ingeniørenes lønninger enn i lønningene til kandidatene i kvinneyrkene.

Allerede et halvt år etter eksamen var det gjennomgående lønnsforskjeller mellom kvinner og menn med samme utdanning. Mannlige allmennlærere tjente i 1986 nesten kr. 600 pr. måned mer enn sine kvinnelige kolleger i full stilling. For ingeniørene var lønnsforskjellen kr. 330. En forklaring på lønnsforskjellene er at flere mannlige allmennlærere og ingeniører arbeider i privat sektor, hvor lønnsnivået er høyere enn i offentlig. Det er imidlertid også lønnsforskjeller mellom kvinner og menn med samme utdanning innen samme sektor, noe som delvis kan forklares med at kvinner og menn i noen grad går til ulike næringer innen den aktuelle sektor. Det ser f.eks. ut til at det er flere mannlige enn kvinnelige allmennlærere som tar arbeid utenfor grunnskolen. Lønnsspredningen er generelt større blant mennene, med relativt flere menn i de øvre deler av lønnsskalaen. For de utdanningene som var med i 1987-undersøkelsen (førskolelærerne, sosionomene og barnevernpedagogene) fant vi at lønnsforskjellene mellom kvinner og menn var redusert i forhold til i 1986.

Størst forskjeller mellom kvinner og menn når arbeidsmarkedet er vanskelig?

Dataene for 1985 tyder på at det innen kvinneyrkene var markerte forskjeller mellom kvinners og menns arbeidsmarkedstilpasning et halvt år etter eksamen. Kvinnene hadde bl.a. gjennomgående høyere ledighet, større vansker på arbeidsmarkedet og sjeldnere faste stillinger enn sine mannlige kolleger. Disse forskjellene har i liten grad blitt bekreftet gjennom 1986- og 1987-materialet. Dette kan bety at kvinnene får størst problemer når arbeidsmarkedssituasjonen er vanskelig. Andre forklaringer, så som tilfeldige variasjoner et enkelt år, kan også tenkes, i og med at antallet mannlige kandidater er lavt innen flere av kvinneyrkene.

For allmennlærerne, der både menn og kvinner er godt representert, fant vi en klar forskjell i andelen kvinner og menn som hadde faste stillinger også i 1986. Om forskjellen skyldes at menn foretrekkes ved ansetteler (enten i form av kjønnskvoterting eller skjult diskriminering), kan vanskelig dokumenteres utfra våre data alene. Kanskje er det slik at kvinner oftere enn menn godtar (eller velger) en løsere, mer fleksibel arbeidsmarkedstilknytning for å takle kombinasjonen av yrkesliv og omsorgsforpliktelser?

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

NAVFs utredningsinstitutt har siden 1972 årlig gjennomført undersøkelser av arbeidsmarkedet for høyere utdannet arbeidskraft. Nyutdannede kandidater blir spurt om deres situasjon på arbeidsmarkedet ca. et halvt år etter at de har avlagt eksamen. Undersøkelsene omfattet opprinnelig bare kandidater fra universiteter og distriktshøgskoler, men i de senere årene har andre høgskole-utdanninger blitt inkludert. Allmennlærere kom med i 1984, og var med de to påfølgende år. Førskolelærere, sosionomer og barnevernpedagoger har også vært med tre år på rad, 1985, 1986 og 1987.

Allmennlærere, førskolelærere, sosionomer og barnevernpedagoger er yrkesgrupper med det felles at kvinnene er i klart flertall. Nedenfor vil vi dokumentere nærmere berettigelsen av å kalle dem "kvinneyrker" slik vi har gjort her. Fra samme periode har vi resultatene for nyutdannede ingeniører, som har like lang utdanning bak seg, men der mennene dominerer i antall. En sammenligning av data fra disse to gruppene vil kunne fortelle noe om eventuelle forskjeller i kandidatenes tilpasning til arbeidsmarkedet innen kvinneyrkene og "mannsyrket". Vi vil dessuten se på hvilke forskjeller som finnes mellom kvinner og menn med samme utdanning. De tidligere publikasjonene som omhandler resultater fra Utredningsinstituttets arbeidsmarkedsundersøkelser har i liten grad fokusert på forskjeller mellom kvinner og menn.

Ved å se på data for tre år på rad for hver yrkesgruppe, kan en lettere danne seg et pålitelig bilde av hovedtendensene i materialet. Mange av gruppene vi ser på er små, og tilfeldige utslag et enkelt år kunne lett gi et skjevt bilde. Vi vil også se om det er tendenser til endringer over tid i kvinners og menns arbeidsmarkedstilpasning. Selv om tre år er et kort tidsrom, vet vi at det har skjedd vesentlige endringer i arbeidsmarkedssituasjonen for flere av kandidat-gruppene i nettopp denne perioden. Dette gjelder særlig allmennlærerne og førskolelærerne. Mens de i begynnelsen av perioden opplevde hard konkurranse om jobbene (i det minste i sentrale strøk av landet), er situasjonen nå slik at det er knapphet på denne type arbeidskraft.

Det har vært mindre debatt om barnevernpedagogene og sosionomene når det gjelder knapphet, flukt fra yrket m.v., men de hører med i en studie der kvinneyrker i endring tas opp.

Prognoser over befolkningsutviklingen viser at behovet for arbeidskraft innen omsorgsyrkene vil øke sterkt i årene framover. Videre vil regjeringens målsetting for barnehagesektoren skape behov for en meget stor økning i antallet nyutdannede førskolelærere. Samtidig ser vi at rekrutteringspotensialet til de tradisjonelle kvinneyrkene blir mindre. Dette skyldes både de små ungdomskullene vi vil få fra midten av nittiårene og en tendens blant kvinnene til å velge mindre tradisjonelt, samtidig som rekrutteringen blant menn til disse yrkene ikke øker. Samfunnet står her overfor en stor utfordring når det gjelder å motivere et tilstrekkelig antall unge, både kvinner og menn, til å velge utdanning innen omsorgs- og utdanningssektoren (Lars Grue 1988).

På denne bakgrunn blir det interessant å se hvilken situasjon de nyutdannede kandidatene innen kvinneyrkene møter når de går ut på arbeidsmarkedet. Hvilke vanskeligheter møter de i forsøket på å skaffe seg trygge jobber, eventuelt tilpasset deres situasjon som småbarnsforeldre? Er det lønnsomt å utdanne seg til et av disse kvinneyrkene i forhold til f.eks. ingeniør? Har knappheten på en yrkesgruppe ført til høyere lønn? Hvor blir det av de nyutdannede, velger de oftere enn før å gjøre noe annet enn å praktisere sin utdanning? Velger de andre typer jobber enn før? Kan vi f.eks. se tendenser til den omtalte "flukten fra læreryrket"? Hvordan er det å være mann i et kvinneyrke og kvinne i et mannsyrke? Tjener menn bedre enn kvinner med samme utdanning allerede et halvt år etter eksamen? Hvordan synes kandidatene at utdanningen passer til de arbeidsoppgavene de har fått? Dette er noen av spørsmålene vi håper å kunne belyse gjennom vårt materiale.

1.2 Om datagrunnlaget

Dataene er hentet fra Utredningsinstituttets arbeidsmarkedsundersøkelser for årene 1984-87. Ved disse undersøkelsene blir det sendt spørreskjema til nyutdannede kandidater ved universiteter og høgskoler ca. et halvt år etter at de har avlagt eksamen om våren. Vi har tatt ut data som gjelder førskolelærere, allmennlærere, sosionomer og barnevernpedagoger, samt ingeniører som sammenligningsgrunnlag for kvinneyrkene. Disse gruppene har det til felles at de nylig har bak seg en tre-årig høgskoleutdanning (for en del av ingeniørene var

utdanningen to-årig). Undersøkelsene refererer til kandidatenes situasjon pr. 15. november det aktuelle året.

Arbeidsmarkedsundersøkelsene omfatter ikke alle utdanningsgrupper hvert år. De gruppene denne rapporten omhandler, har alle vært med tre år på rad. Hvilke treårsperioder den enkelte utdanning var med, framgår av oversikten under.

	1984	1985	1986	1987
Førskolelærere		X	X	X
Allmennlærere	X	X	X	
Sosionomer		X	X	X
Barnevernpedagoger		X	X	X
Ingeniører	X	X	X	

Tallene fra 1984 er noe mangelfulle, idet vi ikke har kunnet presentere data om lønn som er sammenlignbare med resultatene for 1985-87, eller data for kvinner og menn separat.

1.3 Svarprosenter

Samtlige nyutdannede kandidater fra de utvalgte utdanningene fikk tilsendt spørreskjema. Antall uteksaminerte og svarprosenter for de ulike år er vist i tabell 1.

Svarprosentene var jevnt over høye. For barnevernpedagoger, sosionomer og ingeniører lå de mellom 80 og 90 prosent prosent i hele perioden, for allmennlærere og førskolelærere litt lavere, på 78-79 prosent i 1986/87.

1.4 Bruk av tabellene

Med så høye svarprosenter gir resultatene et pålitelig bilde når større grupper ses under ett. Når gruppene er små, eller splittet opp i undergrupper, knytter det seg større usikkerhet til resultatene. Vi har derfor valgt følgende praksis i dette notatet:

Dersom en gruppe består av 15-24 personer, er resultatene i tabellene satt i parentes. Består gruppen av mindre enn 15 personer, har vi ikke tatt med

resultater i tabellene (markert med tegnet :). Vi presenterer heller ikke gjennomsnittslønn for grupper som består av færre enn 5 personer.

Usikkerheten knyttet til forskjeller mellom grupper og til endringer over tid er større enn usikkerheten knyttet til resultatet for den enkelte gruppen.

1.5 Tilgangen på nye kandidater

Tabell 1 viser at antallet uteksaminerte allmennlærere ble kraftig redusert i perioden. Nedangen var på 38 prosent, fra 1439 nye lærere i 1984 til 887 i 1986. Antall nye førskolelærere har hatt en svakere nedgang, fra 871 i 1985 til 776 i 1987 (-11 prosent).

Årskullene av sosionomer har ligget stabilt på ca. 230 i treårsperioden. Antallet nyutdannede barnevernpedagoger gikk ned med 20 prosent, fra 138 i 1985 til 110 i 1987.

Antallet uteksaminerte ingeniører ble noe redusert fra 1984 til 1985, men økte fra 1985 til 1986 med 25 prosent.

Innen profesjonspregede yrker vil relativt små endringer i tilgangen ofte få merkbare virkninger for konkurransesituasjonen på arbeidsmarkedet. Dette vil gjelde alle de fire kvinneyrkene vi behandler, mens ingeniørene kan sies å ha mer diffuse grenser for sin anvendelighet. Men også for denne yrkesgruppen vil endringer i tilgangen på nye kandidater være en viktig faktor bak de tendensene til endring av arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede som vi vil beskrive i rapporten.

Endringer på etterspørselssiden vil også ha betydning, men slike endringer er det vanskeligere å tallfeste. Vi vet at behovet for førskolelærere har økt sterkt og at behovet for allmennlærere har økt noe i perioden. Utdannings-kapasitet og/eller mindre interesse blant ungdommen for disse yrkene (Lars Grue) kan bli en flaskehals i forhold til det forventede behovet for disse yrkesgruppene i årene framover.

Tabell 1 Antall uteksaminerte førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører 1984-87.

Kandidatgruppe	Antall uteksaminerte kandidater	Ved undersøkelsen svarte	Svarprosent
1984			
Allmennlærere	1439	1152	80
Ingeniører	1783	1507	85
1985			
Førskolelærere	871	751	86
Allmennlærere	1309	1053	80
Sosionomer	231	194	84
Barnevernpedagoger	138	110	80
Ingeniører	1713	1478	86
1986			
Førskolelærere	832	660	79
Allmennlærere	887	690	78
Sosionomer	229	199	87
Barnevernpedagoger	116	98	84
Ingeniører	2146	1821	85
1987			
Førskolelærere	776	606	78
Sosionomer	225	192	85
Barnevernpedagoger	110	91	83

1.6 Grunnlaget for å bruke betegnelsen kvinne- og mannsyrker

De siste 20 årene har både antallet og andelen kvinnelige studenter økt betydelig i Norge. I 1986 utgjorde kvinnene 51 prosent av den totale studentmassen. Ved universitetene var kvinneandelen 48 prosent, ved høgskolene 53 prosent. Kvinnene har vært i flertall blant høgskolestudentene siden 1981, da sykepleierutdanningen fikk høgskolestatus. Statistisk Sentralbyrås utdanningsstatistikk, som disse tallene er hentet fra, viser videre at kvinneandelen har økt innenfor alle fagområder, men at forskjellene mellom tradisjonelle "gutte- og jentefag" har bestått. Andelen kvinner er dessuten betydelig lavere blant studenter som sikter seg inn mot en hovedfagseksamen. Førskolelærere, allmennlærere, barnevernpedagoger og sosionomer som vi omtaler i denne rapporten, tenker vi på som innehavere av typiske kvinneyrker. I tabell 2 ser vi at fire av fem nyutdannede sosionomer og tre av fire nyutdannede barnevernpedagoger var

kvinner i 1987. Høyest kvinneandel hadde førskolelærerne med 95-96 prosent i hele perioden 1985-87. Blant allmennlærerne var også nesten tre av fire kvinner.

Sammenlignet med tidligere år har kvinneandelen økt. Blant allmennlærerne var kvinneandelen eksempelvis 57 prosent i 1976 og 64 prosent i 1980 (SSB). Blant nyutdannede førskolelærere, sosionomer og barnevernpedagoger var kvinneandelen i 1980 henholdsvis 91 prosent, 68 prosent og 64 prosent.

For ingeniørene har dominansen vært tilsvarende stor i mennenes favør. Fire av fem nyutdannede ingeniører var menn både i 1985 og 1986. I egenskap av "mannsyrke" skulle denne gruppen derfor egne seg godt som sammenligningsgrunnlag for kvinneyrkene. Men andelen kvinnelige ingeniører har også økt. I 1980 var den 8 prosent.

Tabell 2 Andel kvinner og menn blant førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører fra 1985-87, som besvarte spørreskjemaet. Prosent.

	Førskolelærere		Allmennlærere		Barnevernpedagoger		Sosionomer		Ingeniører	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
1985	95	5	72	28	78	22	80	20	18	82
1986	95	5	73	27	81	19	74	26	17	83
1987	96	4	..	..	75	25	82	18	..	..

1.7 Kandidatenes alder

De fem kandidatgruppene som er med i undersøkelsen har alle en treårig utdanning bak seg. Det kan likevel være systematiske forskjeller i gjennomsnittsalder mellom kandidatgruppene, avhengig av hvor vanlig det er å gjennomføre den aktuelle yrkesutdanningen rett etter videregående skole, krav til praksis m.v. I tabell 3 viser vi gjennomsnittsalderen for de nyutdannede kandidatene som besvarte spørreskjemaet etter utdanning og kjønn.

Tabell 3 Gjennomsnittsalder for førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger og ingeniører fra 1985-87. Kvinnelige og mannlige kandidater.

	Gjennomsnittsalder		
	Kvinner og menn	Kvinner	Menn
1985			
Førskolelærere	25	25	26
Allmennlærere	27	27	26
Sosionomer	33	33	29
Barnevernpedagoger	30	30	29
Ingeniører	24	23	24
1986			
Førskolelærere	25	25	27
Allmennlærere	26	26	26
Sosionomer	32	33	30
Barnevernpedagoger	28	28	29
Ingeniører	24	24	24
1987			
Førskolelærere	24	24	25
Sosionomer	29	30	28
Barnevernpedagoger	27	27	27

Vi ser at kvinner og menn med samme utdanning har om lag lik gjennomsnittsalder. Gjennomsnittsalderen for hver utdanning er dessuten omtrent den samme i de tre undersøkelsesårene. Det er derimot gjennomgående forskjeller mellom gruppene i gjennomsnittsalder. Sosionomene og barnevernpedagogene er eldst alle tre år, med en gjennomsnittsalder på henholdsvis 29-33 og 27-30 år. Ingeniørene og førskolelærerne er yngst, med en gjennomsnittsalder på 24-25 år. Allmennlærerne ligger mellom ytterpunktene med 26-27 år i gjennomsnitt.

Hvis etableringen i arbeidslivet tidsmessig faller sammen med etableringen av familie- og omsorgsforpliktelser, vil kandidatenes tilpasning til arbeidslivet ofte påvirkes av dette. Som indikasjon på ulike "livsfaser" vil forskjeller i gjennomsnittsalder på fire-fem år (slik vi f.eks. ser mellom ingeniører og sosionomer), derfor kunne være en viktig forklaringsfaktor for en del av de ulikheter i yrkesaktivitet og arbeidstidsordninger som vi vil se nedenfor (kap. 2 og 5).

2 HOVEDAKTIVITET ET HALVT ÅR ETTER EKSAMEN

Kandidatene ble bedt om å oppgi sin hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Fordelingen er vist i tabell 4. De som der er kalt "yrkesaktive", er kandidater som er i arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. Kandidater i arbeid uten samsvar med utdanningen, er i gruppen for "irrelevant arbeid".

2.1 Sammenligning av hovedaktivitet mellom utdanningsgruppene

Allmennlærerne og ingeniørene hadde de laveste andelene yrkesaktive kandidater et halvt år etter eksamen. Blant allmennlærerne varierte yrkesaktiviteten mellom 60 og 67 prosent i perioden 1984-86. De lave andelene som var i arbeid et halvt år etter eksamen, ser ut til å ha sammenheng med at disse gruppene oftere enn de øvrige studerte videre. Både i 1985 og 1986 var det rundt 30 prosent av allmennlærerne som studerte videre uten lønn. Blant ingeniørene varierte andelen som studerte videre mellom 22 og 33 prosent i perioden 1984-86.

Barnevernpedagogene og sosionomene hadde de høyeste andelene yrkesaktive i årene 1985-87, mellom 80 og 87 prosent, og tilsvarende lave andeler som studerte videre. Av barnevernpedagogene var det eksempelvis bare 2 prosent som studerte videre alle tre år. Førskolelærerne hadde en noe lavere andel yrkesaktive enn barnevernpedagoger og sosionomer, og en tilsvarende sterkere tilbøyelighet til å studere videre.

Andelen som oppga "annen hovedaktivitet" (omsorgsarbeid uten lønn, arbeidsledighet, m.m.) varierte mellom 2 og 13 prosent for de ulike gruppene 1984-87. Forskjellene mellom utdanningsgruppene var nokså stabile. Ingeniørene hadde den laveste andelen i denne kategorien 1984-1986 med henholdsvis 5, 2 og 3 prosent, deretter fulgte allmennlærerne med henholdsvis 5, 6 og 4 prosent. De øvrige utdanningsgruppene lå hvert av de tre årene 1985-87 noen prosentpoeng høyere.

For kvinneyrkene ser vi ingen klar tendens til endringer i løpet av undersøkelsesperioden i kandidatenes hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Ingeniørene har imidlertid hatt en økning i andelen yrkesaktive (fra 48 til 60 prosent), og en reduksjon i andelen som studerte videre.

Tabell 4 Ulike grupper høgskolekandidater etter hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent.

	Kandidater i alt	Sum prosent	Yrkesaktive	Irrelevant arbeid	Studier uten lønn	Vernepliktig	Annen hovedaktivitet
1984							
Allmennlærere	1152	100	67	1	26	1	5
Ingeniører	1507	100	48	3	33	11	5
1985							
Førskolelærere	751	100	77	1	8	1	13
Allmennlærere	1053	100	60	1	32	1	6
Sosionomer	194	100	87	1	5	1	8
Barnevernpedagoger	110	100	88	2	2	1	7
Ingeniører	1478	100	57	3	30	9	2
1986							
Førskolelærere	660	100	83	-	10	1	6
Allmennlærere	690	100	66	-	28	2	4
Sosionomer	199	100	84	1	7	2	7
Barnevernpedagoger	98	100	87	-	2	2	9
Ingeniører	1821	100	60	3	22	13	3
1987							
Førskolelærere	606	100	82	1	11	1	6
Sosionomer	192	100	85	1	5	2	8
Barnevernpedagoger	91	100	80	-	2	4	13

2.2 Hovedaktivitet - kvinner og menn

2.2.1 Førskolelærere

Andelen yrkesaktive førskolelærere var noe høyere blant kvinner enn blant menn alle tre år 1985-1987 (tabell 5). Dette kan til en viss grad ha sammenheng med en noe høyere videreutdanningfrekvens blant menn, men skyldes først og fremst at så mange mannlige førskolelærere gikk rett over i verneplikt (13-26 prosent). Spesielt i 1987, da bare 57 prosent av de mannlige førskolelærerne var yrkesaktive et halvt år etter eksamen, var denne sammenhengen tydelig. At så mye som hver fjerde mannlige førskolelærer gikk rett over i verneplikt det året, kan være et utslag av tilfeldigheter, men generelt sett har nok den høye andelen som avtjente verneplikt blant mannlige førskolelærere sin bakgrunn i at førskolelærerne er den nest yngste av utdanningsgruppene.

Flere kvinnelige enn mannlige førskolelærere befant seg i kategorien "annen hovedaktivitet" i årene 1985-1987. Denne kategorien vil vi komme tilbake til under punkt 2.3.

Det må understrekes at tallgrunnlaget for mannlige førskolelærere er så lavt at resultatene blir usikre. De presenterte resultatene står derfor i parentes.

2.2.2 Allmennlærere

I 1985 var andelen nyutdannede allmennlærere som var yrkesaktive noe høyere blant kvinner enn blant menn (61 mot 56 prosent), mens den i 1986 var omlag den samme for kvinner og menn (66 mot 67 prosent) (tabell 5). Hele 36 prosent av mennene studerte videre i 1985. Andelen kvinner som studerte videre var imidlertid også høy, 30 prosent. I 1986 sank andelen menn som studerte videre til 25 prosent.

Kvinnelige allmennlærere hadde en høyere andel enn mannlige i kategorien "annen hovedaktivitet" begge år (8 prosent mot 1 prosent i 1985 og 5 prosent mot 1 prosent i 1986). Andelen menn som avtjente verneplikt (4 prosent i 1985 og 6 prosent i 1986) er forøvrig omlag like høy som andelen kvinner som hadde omsorgsarbeid i hjemmet (7 prosent i 1985, 4 prosent i 1986, se tabell 6).

2.2.3 Sosionomer og barnevernpedagoger

Som nevnt kjennetegnes disse to utdanningsgruppene ved svært høy yrkesfrekvens og lav videreutdanningsfrekvens 1985-87. Dette gjaldt både kvinner og menn. Med forbehold om lavt tallgrunnlag for mannlige kandidater, ser vi en tendens til at andelen av mannlige barnevernpedagoger og sosionomer som hadde andre hovedaktiviteter enn inntektsgivende arbeid et halvt år etter eksamen, har økt i perioden. Andelen yrkesaktive menn sank fra 92 prosent for begge grupper i 1985 til 80 prosent for sosionomer og 70 prosent for barnevernpedagoger i 1987. Dette synes først og fremst å komme av en økning i andelen som avtjente verneplikt disse årene, en økning som antakelig skyldes tilfeldige variasjoner (lavt tallgrunnlag).

2.2.4 Ingeniører

Både i 1985 og 1986 var de mannlige ingeniørene i mindre grad enn de kvinnelige i inntektsgivende arbeid et halvt år etter eksamen. En så stor og klar forskjell mellom kvinner og menn fant vi ikke innen kvinneyrkene. Det kan se ut til at menn litt oftere enn kvinner studerte videre, men som for førskolelærerne er nok årsaken først og fremst at de mannlige ingeniørene avtjente sin verneplikt (11 prosent i 1985 og 15 prosent i 1986). Det ser her ut til å være en klar sammenheng mellom alder og hovedbeskjeftigelse. Ingeniørene hadde den laveste gjennomsnittsalderen av utdanningsgruppene (24 år) og var i høy grad i vernepliktig alder (se tabell 3).

I motsetning til kvinneyrkene var det blant ingeniørene ingen forskjell mellom kvinner og menn i andelen "annen hovedaktivitet".

Tabell 5 Ulike grupper kvinnelige og mannlige høgskolekandidater 1985-87 etter hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Prosent.

	Kvinner						Menn					
	Kandidater i alt (=100%)	Yrkesaktive	Irrelevant arbeid	Studier uten lønn	Verneplikt	Annen hovedaktivitet	Kandidater i alt (=100%)	Yrkesaktive	Irrelevant arbeid	Studier uten lønn	Verneplikt	Annen hovedaktivitet
1985												
Førskolelærere	713	78	1	8	-	14	38	68	-	13	16	3
Allmennlærere	757	61	1	30	-	8	296	56	2	36	4	1
Sosionomer	156	85	1	5	-	9	38	92	-	3	3	3
Barnevernspedagoger	86	87	2	1	-	9	24	(92)	(-)	(4)	(4)	(-)
Ingeniører	267	69	2	28	-	1	1211	54	3	30	11	2
1986												
Førskolelærere	630	84	-	10	-	6	30	73	3	10	13	-
Allmennlærere	504	66	-	29	-	5	186	67	1	25	6	1
Sosionomer	147	87	1	7	-	5	52	77	2	6	6	10
Barnevernspedagoger	79	87	-	3	-	10	19	(84)	(-)	(-)	(11)	(5)
Ingeniører	308	81	2	15	-	3	1513	56	3	23	15	3
1987												
Førskolelærere	583	83	1	11	-	6	23	(57)	-	(13)	(26)	(4)
Sosionomer	157	86	-	5	-	10	35	80	3	6	9	3
Barnevernpedagoger	68	84	-	3	-	13	23	(70)	-	-	(17)	(13)

2.3 "Annen hovedaktivitet"

Kategorien "annen hovedaktivitet" inneholder "omsorgsarbeid uten lønn", "arbeidsmarkedskurs", "arbeidsledig", og "på reise".

I kategorien "annen hovedaktivitet" fant vi jevnt over, når alle tre år ses under ett (tabell 5), betydelig høyere andeler, både relativt sett og i absolutte tall, blant kvinner enn blant menn (med unntak av ingeniørene). De høyeste andelene menn fant vi blant sosionomene; 10 prosent i 1986 og blant barnevernpedagogene i 1987; 13 prosent. (I absolutte tall utgjorde disse imidlertid bare henholdsvis 5 mannlige sosionomer og 3 mannlige barnevernpedagoger.) For øvrig varierte de mannlige kandidatene mellom 0 og 5 prosent, mens kvinnene (stadig med unntak av ingeniørene) varierte mellom 5 og 14 prosent i andel som hadde svart "annen hovedaktivitet".

Tabell 6 viser hvordan kvinner og menn fordelte seg på henholdsvis ulønnet omsorgsarbeid, arbeidsmarkedskurs og annen aktivitet de ulike år. Blant kvinnene som oppga "annen hovedaktivitet" beskjeftiget den langt største andelen seg med "omsorgsarbeid uten lønn" (tabell 6). Når vi slår sammen alle kandidater i de 5 utdanningsgruppene 1985-87 som oppga "annen hovedaktivitet", får vi følgende resultater:

Av alle kandidater som svarte "annen hovedaktivitet," var 77 prosent av kvinnene opptatt av omsorgsarbeid i hjemmet, mens 13 prosent av mennene var det. Av alle kvinnelige kandidater innen kvinneyrkene som svarte "annen hovedaktivitet," var 78 prosent opptatt av omsorgsarbeid, mens 32 prosent (6 av 19) av de mannlige var det. Av kvinnelige ingeniører som svarte "annen hovedaktivitet" hadde 55 prosent (6 av 11) omsorgsarbeid som hovedbeskjeftigelse, mens det tilsvarende tallet for mannlige ingeniører var 8 prosent (5 av 64). Når mannlige ingeniører var relativt tallrike (i absolutte tall) i kategorien "annen hovedbeskjeftigelse," skyldtes det altså ikke omsorgsarbeid i hjemmet, men at de var arbeidsledige eller på reise o.l.

Forskjellene mellom ingeniørene og kvinneyrkene i andel som svarte at hovedaktiviteten deres var omsorgsarbeid, har trolig i noen grad sin bakgrunn i forskjeller i alder (livsfase). Ingeniørene er yngst (se tabell 3), både kvinner og menn.

Av tabellene 5 og 6 ser vi at andelen som oppga "annen hovedaktivitet" blant kvinnelige førskolelærere og allmennlærere i 1986 og 1987 var betydelig lavere enn i 1985. Disse andelene sank fra henholdsvis 14 og 8 prosent i 1985 til 6 og 5 prosent i 1986/87. Dette har muligens sammenheng med situasjonen på arbeidsmarkedet. De kvinnelige førskole- og allmennlærerne hadde i 1985 betydelig større vansker på arbeidsmarkedet enn de kvinnelige barnevernpedagogene og sosionomene (se tabellene 10-12). Det var også førskole- og allmennlærerne som opplevde den største bedringen på arbeidsmarkedet fra 1985 til 1986/87.

Antallet kvinnelige førskolelærere og allmennlærere med ulønnet omsorgsarbeid som hovedbeskjeftigelse var mer enn halvert i 1986/87 i forhold til i 1985. Det er mulig at det høye antallet med slik hovedbeskjeftigelse i 1985 var utslag av vansker på arbeidsmarkedet eller skjult arbeidsledighet blant disse gruppene.

Tabell 6 Ulike grupper kvinnelige og mannlige høgskolekandidater med "annen hovedaktivitet". 1985-87. Absolutte tall.

	Kvinner i alt	Omsorgs-arbeid uten lønn	Arbeids-markeds-kurs	Annet (f.eks. arb.led., på reise m.m.)	Menn i alt	Omsorgs-arbeid uten lønn	Arbeids-markeds-kurs	Annet (f.eks. arb.led., på reise, m.m.)
1985								
Førskolelærere	97	66	21	10	1	-	1	-
Allmennlærere	57	51	-	6	4	2	-	2
Sosionomer	14	10	2	2	1	-	-	1
Barnevernpedagoger	8	4	-	4	-	-	-	-
Ingeniører	3	2	-	1	23	2	4	17
1986								
Førskolelærere	38	32	1	5	-	-	-	-
Allmennlærere	26	22	-	4	2	-	-	2
Sosionomer	8	8	-	-	5	2	-	3
Barnevernpedagoger	8	7	-	1	1	-	-	1
Ingeniører	8	4	-	4	41	3	-	38
1987								
Førskolelærere	33	28	-	5	1	1	-	-
Barnevernpedagoger	9	6	-	3	3	1	-	2
Sosionomer	15	11	-	4	1	-	-	1

2.4 Hovedaktivitet - oppsummering

Under punkt 2.1 så vi at det var klare forskjeller mellom utdanningsgruppene i andelen som var yrkesaktive et halvt år etter eksamen. De utdanningsgruppene som hadde lavest andeler yrkesaktive, hadde tilsvarende høye andeler som var opptatt med videre studier. Hovedskillet gikk her mellom allmennlærerne og ingeniørene på den ene siden og de øvrige kvinneyrkene, som hadde lav videre-utdanningsfrekvens, på den andre.

Innen kvinneyrkene var det ingen klare forskjeller mellom kvinner og menn i andelen som studerte videre, når alle tre år ses under ett. De variasjonene som forekom var små og antakelig tilfeldige. Blant ingeniørene var det flere menn enn kvinner som studerte videre i 1986.

Innen kvinneyrkene (men ikke blant ingeniørene) var det høyere andeler kvinner enn menn som oppga "annen hovedaktivitet", herunder ulønnet omsorgsarbeid, alle tre år. At andelen yrkesaktive likevel var høyere blant kvinner enn blant menn i alle utdanningsgruppene, kom av at menn relativt ofte avtjente verneplikt et halvt år etter eksamen.

3 ARBEIDSLEDIGHET

3.1 Om beregningen av ledighetstallene

Tabellene 7-9 viser andelen av kandidatene som oppga at de var arbeidsledige et halvt år etter eksamen, enten de var registrert ved arbeidsformidlingen eller ikke. Grunnlagstallene for prosentueringen er "kandidater meldt på arbeidsmarkedet", dvs. alle yrkesaktive kandidater og alle som har forsøkt å få arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen.

3.2 Utviklingen for de ulike utdanningsgruppene

I 1984 oppga 2 prosent av allmennlærerne at de var arbeidsledige et halvt år etter eksamen mot hele 5 prosent av ingeniørene. I 1985 økte ledigheten for allmennlærerne til 4 prosent[1]. Vi finner også relativt høye ledighetstall for førskolelærerne (5 prosent) og barnevernpedagogene (4 prosent).
Til sammenligning var ledigheten for ingeniørene 3 prosent i 1985.

I 1986 sank ledigheten til 1 prosent for allmennlærerne og førskolelærerne og 2 prosent for barnevernpedagogene. Bare sosionomene oppga økt arbeidsledighet, fra 2 prosent i 1985 til 4 prosent i 1986.

For ingeniørene var ledigheten 5 prosent i 1986. I samme periode var det en sterk økning i antallet nyutdannede ingeniører.

Nedgangen i ledigheten innen kvinneyrkene fortsatte i 1987. Ingen av barnevernpedagogene, 1 prosent av førskolelærerne og 2 prosent av sosionomene var ledige et halvt år etter eksamen.

3.3 Sammenligning av ledigheten for kvinner og menn

På grunn av det lave tallgrunnlaget for menn i kvinneyrkene har vi slått sammen sosionomene og barnevernpedagogene til én gruppe.

---

[1] Ledighetstallene for 1985/1986 er ikke helt sammenlignbare med tallene for 1984. Årsaken er at spørsmålet om ledighet ble stilt på en annen måte i 1984 enn i senere undersøkelser, noe som kan ha ført til "for lave tall" i 1984.

Sammenligner vi ledigheten for kvinnelige og mannlige kandidater, ser vi at den i 1985 var betydelig høyere for kvinner enn for menn innen alle de fire kvinneyrkene. For kvinneyrkene under ett var ledigheten blant kvinnene 5 prosent mot 1 prosent blant mennene. Denne forskjellen finner vi ikke igjen i 1986 og 1987, da arbeidsmarkedet var generelt lettere.

Vi har tidligere (i tabell 4 og 5) sett at andelen kandidater med annen hovedbeskjeftigelse enn yrkesaktivitet og studier har gått ned fra 1985 til 1986/87, spesielt for kvinnelige førskolelærere og allmennlærere. Det er rimelig å tro de høye andelene innen "omsorgsarbeid uten lønn" og "arbeidsmarkedskurs" i 1985 var uttrykk for skjult arbeidsledighet.

Blant ingeniørene var det både i 1985 og 1986 høyere ledighet blant mannlige enn blant kvinnelige kandidater, henholdsvis 3 prosent mot 1 prosent og 5 prosent mot 3 prosent. Vi er usikre på hvordan dette kan forklares. Det kan tenkes at ulikheter i linjevalg for kvinner og menn spiller inn, ved at det de aktuelle år var et vanskeligere arbeidsmarked for kandidatene fra de mer mannsdominerte linjene (eks. maskin).

Tabell 7 Høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[2] som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent.

	1984	1985	1986	1987
Førskolelærere	..	5	1	1
Allmennlærere	2	4	1	..
Sosionomer	..	2	4	2
Barnevernpedagoger	..	4	2	-
Ingeniører	5	3	5	..

Tabell 8 Kvinnelige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[2] som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	6	1	1
Allmennlærere	5	1	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	3	4	1
Ingeniører	1	3	..

Tabell 9 Mannlige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[2] som oppga at de var arbeidsledige (registrert og uregistrert) et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	-	4	(7)
Allmennlærere	2	-	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	-	3	-
Ingeniører	3	5	..

[2] Antall kandidater meldt på arbeidsmarkedet for de ulike gruppene er vist i vedlegg 1.

4 VANSKER PÅ ARBEIDSMARKEDET

4.1 Om spørsmålstillingen

Tabellene 10-12 viser hvor store andeler av kandidatene som opplevde vansker med å få arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. Det er viktig å huske på at vi har spurt om deres subjektive opplevelse av arbeidsmarkedet. To kandidater kan derfor ha hatt like mye vansker "objektivt sett" i søkeprosessen, men vurderer dette ulikt. Små forskjeller fra ett år til et annet kan skyldes tilfeldigheter. Større forskjeller vil vi derimot anta skyldes endringer i arbeidsmarkedets etterspørsel etter en kandidatgruppe, eller at tilbudet av kandidater er vesentlig endret.

4.2 Utviklingen for de ulike utdanningsgruppene

Tendensen i tabell 10 er klar. Det har funnet sted en vesentlig bedring av arbeidsmarkedet for alle de undersøkte gruppene fra 1984 til 1987.

I 1984 oppga hele 40 prosent av allmennlærerne og nesten like stor andel av ingeniørene at de hadde hatt vansker på arbeidsmarkedet. I 1986 var det bare 7 prosent av allmennlærerne og 15 prosent av ingeniørene som svarte slik. Endringene må blant annet ses i sammenheng med tilgangen på utdannede kandidater. Som vist i tabell 1, var det en betydelig nedgang i antallet nyutdannede allmennlærere i perioden 1984-86 (fra 1439 til 887). For ingeniørene økte derimot antallet nyutdannede med vel 430 fra 1985 til 1986. Dette har sikkert bidratt til at allmennlærerne har bedret sin stilling på arbeidsmarkedet mer enn ingeniørene.

Blant førskolelærerne gikk andelen som opplevde vansker ned fra 32 prosent i 1985 til 5 prosent i 1987. Antall nyutdannede kandidater ble i perioden redusert fra 871 til 776, samtidig som vi vet at etterspørselen etter denne yrkesgruppen har økt.

Barnevernpedagogene var den gruppen som oppga minst vansker i 1985 (12 prosent). Andelen var redusert til 3 prosent i 1987. Det ble utdannet noe færre barnevernpedagoger i 1987 enn i 1985 (110 mot 138).

Blant sosionomene var det fortsatt en forholdsvis stor andel som opplevde vansker på arbeidsmarkedet i 1987, 11 prosent mot 17 prosent i 1985. Antallet ferdigutdannede sosionomer har vært stabilt i årene 1985-87.

Tabell 10 Høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[3] som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1984-87. Prosent.

	1984	1985	1986	1987
Førskolelærere	..	32	10	5
Allmennlærere	40	30	7	..
Sosionomer	..	17	9	11
Barnevernpedagoger	..	12	7	3
Kvinneyrkene	..	28	9	..
Ingeniører	36	20	15	..

Tabell 11 Kvinnelige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[3] som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1985-87. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	32	10	5
Allmennlærere	31	7	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	16	8	9
Ingeniører	15	10	..

Tabell 12 Mannlige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet[3] som opplevde vansker med å skaffe seg arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen. 1985-87. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	(43)	15	(7)
Allmennlærere	27	7	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	11	6	8
Ingeniører	22	16	..

[3] Antall kandidater meldt på arbeidsmarkedet for de ulike gruppene er vist i vedlegg 1.

4.3 Kvinners og menns vansker på arbeidsmarkedet

Tabellene 11 og 12 viser hvor store andeler av kvinnelige og mannlige kandidater som opplevde vansker.

Kvinnelige allmennlærere opplevde litt oftere problemer enn mannlige i 1985 (31 prosent mot 27 prosent). I 1986, da arbeidsmarkedet var blitt bedre, var det ingen forskjell mellom menn og kvinner. Også for ledighetstallene (tabell 8 og 9) så vi forskjeller mellom menn og kvinner i 1985 men ikke i 1986/87.

Mannlige førskolelærere opplevde større vansker enn kvinnelige både i 1985 og 1986 (43 prosent mot 32 prosent og 15 prosent mot 10 prosent). Her må vi ta et visst forbehold på grunn av det lave antallet mannlige førskolelærere. I 1987 omfatter undersøkelsen bare 15 mannlige førskolelærere meldt på arbeidsmarkedet. I gjennomsnitt for 3-årsperioden 1985-87 var det 23 prosent av de mannlige førskolelærerne som opplevde vansker mot 15 prosent av de kvinnelige.

Blant sosionomene og barnevernpedagogene synes det å ha vært noe større vansker blant kvinner enn blant menn først i perioden. Vi fant samme tendens for ledighetstallene (tabell 8 og 9).

Mannlige ingeniører opplevde oftere vansker enn kvinnelige både i 1985 og 1986 (22 prosent mot 15 prosent og 16 prosent mot 10 prosent). Som vi så i tabell 8 og 9 var også ledigheten større blant de mannlige ingeniørene enn blant de kvinnelige. Vi antydet da at ulikheter i linjevalg for kvinner og menn kunne være en mulig forklaring. Kanskje spiller også ulikheter i ambisjonsnivå en viss rolle.

4.4 Årsaker til vansker på arbeidsmarkedet

Kandidater som oppga at de hadde hatt vansker med å få arbeid i noenlunde samsvar med utdanningen, ble bedt om å vurdere ulike årsaker til vanskene. Tabell 13 viser hvor store andeler som mente at den enkelte årsak var "viktig" eller hadde "noen betydning". Andelene summerer seg ikke opp til 100 prosent, ettersom kandidatene skulle si om hver årsak hadde henholdsvis stor, liten eller ingen betydning, eller om den var uaktuell.

Vi har slått sammen sosionomer og barnevernpedagoger til en gruppe. Likevel er tallgrunnlaget for kandidater som har hatt vansker for lavt (for menn i kvinneyrker og for kvinnelige ingeniører) til at det gir mening å vise årsaker til

vanskene separat for kvinner og menn. Også sammenligninger mellom de enkelte kvinneyrkene innbyrdes blir usikre. Vi vil derfor her fokusere mest på eventuelle forskjeller mellom kvinneyrkene og ingeniørene (mannsyrket) og på eventuelle tendenser over tid.

En årsak som klart dominerer innen alle utdanningsgruppene hvert år er ansiennitet. Konkurranse med folk med lengre ansiennitet ble oppgitt av hele 92 prosent innen kvinneyrkene og 86 prosent av ingeniørene i 1986. Å være nyutdannet oppleves tydeligvis som et problem i seg selv uavhengig av mer individuelle forhold rundt den arbeidssøkende personen.

Den årsaken som oppgis nest hyppigst er at kandidatene ikke har "funnet arbeid på det ønskede sted". Denne er oppgitt av mer enn halvparten både innen kvinneyrkene og blant ingeniørene i 1986.

Spesialisert utdanning er også ofte oppgitt som årsak til vansker på arbeidsmarkedet. Oppunder 40 prosent i begge "fløyer" oppga i 1986 at de var "kvalifisert bare for et spesielt arbeidsfelt".

Tabellen viser ellers at forhold som har med familie og omsorgsforpliktelser å gjøre spiller en langt større rolle for kandidater innen kvinneyrkene enn for ingeniørene. At "ektefelle eller samboers arbeid eller utdanning binder meg til et bestemt sted" er i 1986 oppgitt av 62 prosent innen kvinneyrkene mot 26 prosent av ingeniørene. At "omsorgsforpliktelser binder meg til et bestemt sted" er oppgitt av henholdsvis 35 prosent og 12 prosent. At "kandidatene ønsker deltid på grunn av omsorgsforpliktelser" er i 1986 oppgitt av bare 2 prosent av ingeniørene mot 14 prosent innen kvinneyrkene.

Vi vet at kandidatene innen kvinneyrkene jevnt over er eldre enn ingeniørene når de er ferdige med utdannelsen. De har derfor oftere familie og omsorgsforpliktelser. (Unntaket er førskolelærerne, men disse har også forholdsvis lave andeler som har oppgitt omsorgsforpliktelser som årsak til vansker.) Tradisjonelle kjønnsrolleforskjeller har sikkert også stor betydning gjennom at kvinner i lavtlønnede yrker oftere tilpasser seg sine ektefellers studier og arbeidsforhold.

Det er rimelig å tenke seg at problemer knyttet til det å være nyutdannet avtar når arbeidsmarkedet bedres og konkurransen om jobbene blir mindre, og at betydningen av individuelle forhold, som stedbundethet pga. omsorgsforpliktelser eller annet, da vil øke, relativt sett, blant de som har vansker. Både for

kvinneyrkene og ingeniørene ser det ut til at årsaken "konkurrerer med folk med lengre ansiennitet" har fått en relativt mindre betydning når andelen kandidater med vansker er blitt redusert. For førskolelærerne, sosionomene og barnevernpedagogene (samlet) ble andelen som oppga denne årsakene redusert fra 94 prosent i 1985 til 82 prosent i 1987, for ingeniørene fra 93 prosent i 1984 og 1985 til 86 prosent i 1986. Nedgangen i denne årsakens betydning er imidlertid ikke større enn at den fortsatt er den viktigste i 1986/87.

Hvilke årsaker er det så som har fått økt betydning når konkurransen om jobbene har blitt mindre?

Innen kvinneyrkene, men ikke blant ingeniørene, ser vi tendenser til at omsorgsforpliktelser har økt sin betydning, både i form av stedbundethet og som grunn for å ønske deltidsarbeid (se kap. 5). Hos allmennlærerne, men ikke hos de øvrige gruppene, har også andelen som oppga stedbundethet pga. ektefellen økt. Tendensen i retning av at årsaker av mer individuell karakter får økende betydning, er dermed ikke entydig.

Problemer på boligmarkedet har derimot økt sin relative betydning både innen kvinneyrkene og hos ingeniørene. I 1985 oppga 7 prosent innen kvinneyrkene og 11 prosent av ingeniørene at det var vanskelig å skaffe bolig der arbeid var tilbudt. Året etter var det henholdsvis 18 prosent og 17 prosent som svarte slik.

For begge gruppene ser vi dessuten en tendens til at bedringen på arbeidsmarkedet har skapt forventninger om høyere lønn. I 3-årsperioden 1984-86 var det blant ingeniørene en økning fra 11 prosent til 19 prosent i andelen som svarte at de var tilbudt arbeid men at lønnstilbudet var for lavt. For kvinneyrkene sett under ett økte andelen som svarte dette fra 9 prosent i 1985 til 16 prosent i 1986. For de enkelte utdanningsgruppene er denne tendensen mindre klar (svingninger i perioden).

Gode karakterer har liten betydning for konkurransen om jobber innen kvinneyrkene. For ingeniørene ble derimot dårlige karakterer oppgitt som årsak til vansker av 44 prosent i 1985. Et tegn på at arbeidsmarkedet var lettere i 1986 var at andelen som oppga denne årsaken da var redusert til 26 prosent.

Med forbehold om lavt tallgrunnlag for enkelte grupper vil vi nevne enkelte forskjeller mellom kvinneyrkene innbyrdes:

Sosionomene og barnevernpedagogene, som har høyest gjennomsnittsalder ved endt studium, har den høyeste andelen som oppgir stedbundethet på grunn av omsorgsforpliktelser og at det har vært vansker med å skaffe bolig der arbeid er tilbudt. De har dessuten oftere (også enn ingeniørene) oppgitt at de ønsker en annen type arbeid enn det som er tilbudt og at lønntilbudet har vært for lavt. Hos allmennlærerne har det vært en klar nedgang i andelen som oppgir at de ikke har funnet arbeid på det ønskede sted (fra 66 prosent i 1984 til 42 prosent i 1986). Hos ingeniørene har denne andelen økt, mens det for de øvrige kvinneyrkene ikke har vært noen klar tendens.

Kandidater som hadde hatt vansker med å skaffe seg arbeid i samsvar med utdanningen kunne blant annet krysse av for om "Er tilbudt arbeid, men lønnstilbudet var for lavt" var "viktig", eller hadde "noen" eller "ingen betydning" som årsak til vanskene. Det er problematisk å tolke denne svarmuligheten, siden en kan hevde at det å si nei til en jobb pga. lavt lønnstilbud neppe kan være en direkte årsak til vansker. Det er også jevnt over få som krysser av for dette alternativet. Personer som har svart at dette var viktig eller hadde noen betydning, kan ha hatt problemer med å skaffe seg relevant arbeid (tilbudt irrelevant arbeid med dårligere lønn enn lønnsnivået i slikt arbeid som de er utdannet til). Noen kan ha ment at også relevant arbeid var for dårlig lønnet til at de kunne akseptere jobbtilbudet, noen kan ha avslått jobbtilbud og fått vansker etterpå fordi "toget var gått".

Selv om det blant allmennlærere og førskolelærere har vært stor misnøye med lønnsnivået de seneste årene, er det i disse gruppene vi finner de laveste andelene som oppgir "lavt lønnstilbud" som årsak til vansker. Forklaringen på dette kan bl.a. ligge i det vi nevnte over om det problematiske ved svarkategorien. Forklaringen kan være at det er lite aktuelt for disse gruppene å si nei til jobber pga. lavt lønnstilbud, siden deres utdanninger er rettet mot yrker med forholdsvis fast (og kjent) lønnsstruktur.

Tabell 13 Årsaker til at kandidatene hadde vansker med å få arbeid i samsvar med utdanningen. Prosentandelen

Kandidatgruppe	Antall kandidater som hadde hatt vansker i alt[4]	Årsaker til vansker: Ektefelle eller samboers arbeid eller utdanning binder meg til et bestemt sted	Omsorgsforpliktelser binder meg til et bestemt sted	Har ikke funnet arbeid på det ønskede sted	Vanskelig å skaffe seg bolig der arbeid er tilbudt	Ønsker en annen type arbeid enn det som er tilbudt
Førskolelærere						
1985	176	59	19	66	9	20
1986	63	57	24	63	19	24
1987	28	61	32	71	14	18
Allmennlærere						
1984	353	56	..	66	8	18
1985	187	65	41	59	5	20
1986	38	76	42	42	8	18
Sosionomer og barnevernpedagoger						
1985	35	57	49	69	6	34
1986	22	(50)	(55)	(59)	(32)	(45)
1987	22	(41)	(55)	(64)	(23)	(36)
Fire kvinneyrker						
1985	398	62	32	63	7	21
1986	123	62	35	56	18	26
Tre kvinneyrker						
1987	50	52	42	68	18	26
Ingeniører						
1984	348	26	..	43	6	30
1985	162	32	12	43	11	25
1986	196	26	12	57	17	32

[4] Kandidatene ble bedt om å oppgi om hver enkelt årsak var "viktig", hadde "noen betydning", "ingen betydning" eller var "uaktuell". Prosentandelene i tabellen refererer bare til dem som svarte at årsaken var "viktig" eller hadde "noen betydning". Andelene vil derfor ikke noe sted i tabellen summere seg opp til 100 prosent. Når f.eks. 3 prosent av en gruppe svarte at "Er for generelt kvalifisert" var "viktig" eller hadde "noen betydning", hadde 97 prosent svart at årsaken hadde "ingen betydning" eller var "uaktuell".

av hver utdanningsgruppe som oppga at den enkelte årsak var "viktig" eller hadde "noen betydning". 1984-87.

Årsaker til vansker						
Er tilbudt arbeid, men lønnstilbudet var for lavt	Er kvalifisert bare for et spesielt arbeidsfelt	Er for generelt kvalifisert	Har for dårlige karakterer	Konkurrerer med folk med lengre ansiennitet	Ønsker deltid på grunn av omsorgsforpliktelser	Ønsker deltid for å finansiere videre studier
9	42	3	2	97	9	1
16	46	2	6	92	8	3
11	39	-	4	93	(18)	(-)
8	29	..	1	94	8	5
7	29	15	1	95	8	6
11	24	8	3	92	(16)	(5)
14	26	6	-	83	(11)	(6)
(27)	(36)	(5)	(-)	(91)	(27)	(-)
(27)	(27)	(9)	(-)	(68)	(14)	(5)
9	34	9	1	94	9	4
16	37	4	4	92	14	3
18	34	4	2	82	16	2
11	34	..	41	93	2	1
17	30	23	44	93	1	3
19	39	26	26	86	2	2

5 OMFANGET AV HELTIDS- OG DELTIDSARBEID

5.1 Forskjeller mellom utdanningsgrupper og mellom kvinner og menn

Ingeniørene skiller seg fra kvinneyrkene ved at en særlig høy andel (99 prosent) arbeidet heltid et halvt år etter eksamen. Andelen heltidsarbeidende ingeniører var i 1986 like høy for kvinner som for menn.

Tabellen over aldersfordelingen for de forskjellige utdanningsgruppene (tabell 3) viser at ingeniørene er yngst. Gjennomsnittsalderen var 24 år i 1986 for både kvinner og menn. Den høye andelen heltidsarbeidende ingeniører har trolig bakgrunn i "livsfase"; verken kvinner eller menn hadde ennå i særlig grad rukket å skaffe seg omsorgsforpliktelser. Dette kan også forklare at det ikke er noen nevneverdig forskjell på kvinnelige og mannlige ingeniørers arbeidstid. At så få ingeniører arbeider deltid har antakelig også sammenheng med at det kan være vanskeligere å oppnå deltidsordninger i privat sektor enn i offentlig.

På den annen side hadde også barnevernpedagoger og sosionomer, som i gjennomsnitt er 4-8 år eldre enn ingeniørene og de "eldste" i materialet, i hele perioden høye andeler som arbeidet heltid (mellom 86 og 94 prosent). Mennene arbeidet heltid i større grad enn kvinner (mellom 91 og 100 prosent), men andel heltidsarbeidende kvinner var også høy, mellom 84 og 93 prosent. At omfanget av heltids- og deltidsarbeid innen en yrkesgruppe ikke bare er en følge av livsfaseforhold, kommer også klart fram i resultatene for førskolelærerne og allmennlærerne.

Førskolelærerne er den gruppen som er nest yngst, fulgt av allmennlærerne. Disse gruppene har de høyeste andelene deltidsarbeidende. Andelene er høyere blant kvinner enn blant menn. Allmennlærerne skiller seg ut ved å ha en relativt høy andel deltidsarbeidende <u>både</u> blant kvinner og menn. At de høye andelene som arbeidet deltid blant førskolelærere og allmennlærere bare skulle være en følge av omsorgsforpliktelser, stemmer dårlig med at gjennomsnittsalderen til de kvinnelige førskolelærerne og allmennlærerne var lavere enn for sosionomene og barnevernpedagogene, og bare var 1-2 år høyere enn for de kvinnelige ingeniørene. Forskjellen mellom kvinnelige barnevernpedagoger og sosionomer på den ene siden og kvinnelige førskolelærere og allmennlærere på den andre siden i andel som arbeidet deltid, har trolig blant annet bakgrunn i ulike stillingsmarkeder for disse gruppene. Kanskje en stor del av de stillingene som var ledige for nyutdannede førskolelærere og allmennlærere var

deltidsstillinger. Dette ble muligens endret noe i perioden, siden omfanget av deltidsarbeid i disse gruppene ble redusert. I tillegg til spørsmålet om hva slags stillinger som ble ledige, kan motivasjon spille inn. Det er for eksempel rimelig å tro at de gode mulighetene for å oppnå deltidsordninger i seg selv er en viktig motivasjonsfaktor for enkelte til å velge allmennlæreryrket. Vi skal se nærmere på de ulike årsakene til deltidsarbeid under pkt. 5.3.

Tabell 14 Ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive høgskolekandidater etter om de arbeidet heltid eller deltid. 1984-87. Prosent.

	Kvinner og menn			Kvinner			Menn		
	Kandidater i alt (=100%)	Heltid	Deltid	Kandidater i alt (=100%)	Heltid	Deltid	Kandidater i alt (=100%)	Heltid	Deltid
1984									
Allmennlærere	755	69	31	..	..	..	..	..	..
1985									
Førskolelærere	564	69	31	540	68	32	24	(96)	(4)
Allmennlærere	617	63	37	456	59	41	161	74	26
Sosionomer	165	90	10	130	88	12	35	97	3
Barnevernpedagoger	97	87	13	75	85	15	22	(91)	(9)
Ingeniører	815	99	1	181	97	3	634	100	0)
1986									
Førskolelærere	532	74	26	511	74	26	21	(91)	(10)
Allmennlærere	433	76	24	314	75	26	119	81	19
Sosionomer	165	86	14	126	84	16	39	92	8
Barnevernpedagoger	83	90	10	67	90	10	16	(94)	(6)
Ingeniører	1057	99	1	237	99	1	820	99	1
1987									
Førskolelærere	483	80	20	470	80	20	13	:	:
Sosionomer	162	88	12	134	87	13	28	93	7
Barnevernpedagoger	72	94	6	56	93	7	16	(100)	(-)

5.2 Endringer i omfanget av deltidsarbeid

Andelen allmennlærere med deltidsarbeid ble redusert fra 1985 til 1986 for både kvinner og menn. Blant førskolelærerne ble andelen med deltidsarbeid gradvis redusert i perioden 1985 til 1987. Vi finner samme tendens når det gjelder barnevernpedagogene. For sosionomene har det vært svingninger i andelen deltidsarbeidende i perioden. Dette har sin parallell i svingninger i andelen sosionomer som var arbeidsledige og hadde vansker på arbeidsmarkedet.

Generelt er det de gruppene som har hatt størst reduksjon i andelen med vansker på arbeidsmarkedet, som har hatt størst reduksjon i andelen som arbeider deltid. Dette kan tyde på at den generelle situasjonen på arbeidsmarkedet, tilgangen på jobber, mulighetene for å få full stilling m.m. har hatt betydning for reduksjonen i omfanget av deltidsarbeid i løpet av perioden. Vi skal se om dette gjenspeiles i svarene på årsaker til deltidsarbeid, d.v.s. om kandidatene oppgir andre årsaker til deltidsarbeid når omfanget av deltidsarbeid er redusert, og når de generelle vanskene på arbeidsmarkedet har avtatt.

5.3 Årsaker til deltidsarbeid

Kandidatene ble bedt om å oppgi den viktigste årsaken til at de arbeidet deltid et halvt år etter eksamen. Svarfordelingen framgår av tabell 15. Det var så få ingeniører som arbeidet deltid at ingeniørene er utelatt i tabellen. Det var også så få menn innen kvinneyrkene som arbeidet deltid, at vi har valgt å presentere fordelingen av svarene for menn og kvinner samlet. Denne fordelingen skiller seg svært lite fra fordelingen for de kvinnelige kandidatene separat de ulike årene. Generelt kan vi derfor si at de svarene som presenteres i tabell 15 gjelder kvinner.

Blant sosionomene og barnevernpedagogene var omsorgsforpliktelser viktigste årsak til å arbeide deltid, og ble oppgitt av 61 prosent av de deltidsarbeidende i 1986. (Av de kvinnelige sosionomene og barnevernpedagogene var det 71 prosent som oppga denne årsaken. Dette var det eneste punkt der vi fant avvik av betydning mellom svarene for kvinnelige kandidater alene og kvinner og menn samlet.)

Den viktigste årsaken til deltidsarbeid blant førskolelærere og allmennlærere hadde derimot ikke sammenheng med livsfase, men var både i 1985 og 1986 at det ikke hadde vært mulig å få full stilling av den typen arbeid en ønsket. Andelen førskolelærerne og allmennlærerne som oppga at det ikke hadde vært mulig å få

full stilling sank fra henholdsvis 70 og 75 prosent i 1985 til 55 og 51 prosent i 1986. Dette skjedde parallelt med at omfanget av deltidsarbeid ble redusert og at vanskene på arbeidsmarkedet ble mindre. Samtidig økte andelene som oppga "omsorgsforpliktelser" som årsak til deltidsarbeid innen disse gruppene.

Selv når arbeidsmarkedet for førskolelærere og allmennlærere var vesentlig bedret, oppga mellom 42 og 55 prosent av de deltidsarbeidende at full stilling ikke hadde vært mulig å få. Av alle yrkesaktive førskolelærere og allmennlærere i 1986 omfattet dette svaret hele 12 prosent, mens kun ca. 4 prosent oppga at deltidsarbeidet hadde bakgrunn i omsorgsforpliktelser. At en så stor andel av de nyutdannede har hatt problemer med å få heltidsarbeid, bør kanskje være et apropos i debatten om mangel på lærere og førskolelærere. I neste kapittel skal vi se på et annet forhold som trolig også kan ha betydning for rekrutteringen til førskole- og allmennlærerutdanningen samt stabilitet/turnover innen disse yrkene, nemlig hvilke stillingstyper (faste/midlertidige) kandidatene har oppnådd et halvt år etter eksamen.

Tabell 15 Årsaker til deltidsarbeid for ulike grupper høgskolekandidater 1985-1987. Prosent.

	Kvinner og menn						
	Sum	Full stilling ikke mulig å få	Ønsker flere jobber	Omsorgs-forpliktelser	Videre studier	Andre årsaker	Kandidater i alt i deltidsarbeid
1985							
Førskolelærere	100	70	4	14	2	10	162
Allmennlærere	100	75	2	10	2	11	209
Sosionomer/ barnevernpedagoger	100	24	16	52	4	4	25
1986							
Førskolelærere	100	55	3	20	2	20	125
Allmennlærere	100	51	2	15	16	16	100
Sosionomer/ barnevernpedagoger	100	14	7	61	-	18	28
1987							
Førskolelærere	100	42	7	22	5	24	96
Sosionomer/ barnevernpedagoger	100	(18)	(5)	(50)	(9)	(18)	22

6 FASTE OG MIDLERTIDIGE STILLINGER

6.1 Sammenligning av utdanningsgruppene

Tabell 16 viser hvor store andeler av de yrkesaktive kandidatene som hadde faste og midlertidige stillinger de ulike undersøkelsesårene. Under faste stillinger regnes også oppsigelig stilling i skolen.

Tabell 16 Yrkesaktive høgskolekandidater etter type stilling de hadde et halvt år etter eksamen. 1984-87. Prosent.

	Sum prosent	Fast stilling	Midl.> 6 mnd.	Midl.< 6 mnd.	Antall kandidater
1984					
Allmennlærere	100	22	65	13	772
Ingeniører	100	82	13	5	723
1985					
Førskolelærere	100	31	56	14	580
Allmennlærere	100	22	61	18	631
Sosionomer	100	44	32	24	168
Barnevern-pedagoger	100	54	33	13	97
Ingeniører	100	89	9	2	839
1986					
Førskolelærere	100	36	58	6	551
Allmennlærere	100	37	56	7	455
Sosionomer	100	48	33	19	168
Barnevern-pedagoger	100	64	28	8	85
Ingeniører	100	90	8	2	1097
1987					
Førskolelærere	100	53	44	3	494
Sosionomer	100	60	24	17	163
Barnevern-pedagoger	100	73	23	4	73

Andelene i faste stillinger var hvert år lavest for allmennlærerne og førskolelærerne. Mindre enn hver fjerde nye allmennlærer og hver tredje nye førskolelærer hadde fast stilling i 1985. Barnevernpedagogene var de eneste blant kvinneyrkene der mer enn 50 prosent hadde fast ansettelse i 1985.

I 1986 ser vi at andelen i faste stillinger har økt for alle kvinneyrkene. I overkant av hver tredje allmennlærer hadde fast stilling dette året. Dette kan bl.a. ha sammenheng med at det ble utdannet langt færre allmennlærere i 1986 enn i 1985 (se tabell 1).

For de kvinneyrkene som var med i 1987-undersøkelsen, er det også en klar økning i andelen i faste stillinger. Førskolelærerne økte sin andel fra 31 prosent i 1985 til 53 prosent i 1987. Barnevernpedagogene økte fra 54 prosent til 73 prosent og sosionomene fra 44 prosent til 60 prosent. Sosionomene peker seg ellers ut med relativt mange ansatte i svært kortvarige stillinger alle tre år. I 1987 var 17 prosent av de nyutdannede sosionomene ansatt i stillinger av mindre enn seks måneders varighet.

Vi ser altså at andelen av en utdanningsgruppe som hadde fast stilling økte i samme periode som arbeidsmarkedet for gruppen ble bedre. Innenfor vårt tidsperspektiv er situasjonen likevel langtfra slik at knapphet på en utdanningsgruppe har ført til at en høy andel av de nyutdannede går inn i faste stillinger. Knapphet på "oppsigelige stillinger" i skolen har vært velkjent i mange år. Problemet gjelder imidlertid ikke bare allmennlærerne. Det store innslaget av personer i midlertidige stillinger bør også være et varsko i debatten om mangel på førskolelærere og høy turnover i dette yrket.

Andelen i faste stillinger er hvert år lavere for kvinneyrkene enn for ingeniørene. Både i 1985 og 1986 hadde hele 90 prosent av de nyutdannede ingeniørene faste stillinger et halvt år etter eksamen, og nesten ingen hadde midlertidige stillinger av mindre enn 6 måneders varighet. Som det vil framgå av tabell 18 nedenfor går flertallet av ingeniører til stillinger innen privat sektor mens kandidatene innen kvinneyrkene hovedsakelig går til offentlig sektor. En bør i den forbindelse være oppmerksom på at betegnelsene "fast stilling" og "midlertidig stilling" kan ha noe ulik betydning i privat og offentlig sektor. Det er vanlig å tenke på stillinger i offentlig sektor som "sikre" arbeidsplasser, mens stillinger i privat sektor kan være mer konjunkturavhengige. Oppsigelsesvernet og de gode permisjonsmulighetene som gjelder fast ansatte i offentlig sektor, kan ha medført et betydelig antall midlertidige stillinger (engasjementer og vikariater), som ofte besettes av nyutdannede kandidater.

6.2 Andelen kvinner og menn i faste stillinger

I tabell 17 viser vi andelen i faste stillinger for kvinner og menn hver for seg.

Med noen få unntak viser tabellen at kvinner, uansett utdanning, sjeldnere enn mennene hadde faste stillinger. Denne forskjellen var imidlertid mest markert i 1985. I 1986, da arbeidsmarkedet var generelt bedre, finner vi en forskjell

mellom kvinner og menn bare hos allmennlærerne (35 prosent mot 44 prosent) og sosionomene (44 prosent mot 60 prosent).

Vi har også på områder foran sett en tendens til at forskjellen mellom kvinner og menn i en utdanningsgruppe er størst når arbeidsmarkedet for gruppen er vanskeligst. En slik tendens kan tyde på at først når etterspørselsen øker, får kvinner samme sjanse som menn til å få fast stilling (eller heltidsstilling, se pkt. 5.1). Våre data gir imidlertid ikke noe sikkert grunnlag for å si at denne tendensen er reell. Vi kan blant annet ikke se bort fra at den kan være utslag av tilfeldige forhold det enkelte året. Det er få menn i flere av gruppene og vi har data fra nokså få år. Dataene gir likevel grunnlag for å stille spørsmål om hvilke "rasjonelle" grunner det kan være til at kvinnelige allmennlærere både i 1985 og 1986 sjeldnere enn de mannlige hadde faste stillinger. En forklaring kan være at menn foretrekkes ved ansettelser, enten i form av åpen kjønnskvotering eller i form av skjult diskriminering. En annen forklaring kan være ulik søkeratferd blant kvinner og menn, f.eks ved at kvinner søker færre jobber, er raskere til å akseptere tilbud e.a. En "løsere", mer fleksibel tilknytning til arbeidslivet kan være noe flere kvinner enn menn velger for å takle kombinasjonen av arbeidsliv og omsorgsforpliktelser. Hvilken av disse forklaringene som har mest relevans, kan våre data imidlertid ikke si noe om.

Tabell 17 Yrkesaktive kvinnelige og mannlige høgskolekandidater etter type stilling de hadde et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent.

	Kvinner					Menn				
	Sum	Fast stilling	Midl.> 6 mnd.	Midl.< 6 mnd.	Antall kandi-dater	Sum	Fast stilling	Midl.> 6 mnd.	Midl.< 6 mnd.	Antall kandi-dater
1985										
Førskole-lærere	100	30	56	14	554	100	46	42	12	26
Allmennlærere	100	19	60	21	464	100	29	62	10	167
Sosionomer	100	41	33	26	133	100	54	29	17	35
Barnevern-pedagoger	100	51	33	16	75	100	(64)	(32)	(5)	22
Ingeniører	100	79	19	2	184	100	92	6	2	655
1986										
Førskole-lærere	100	36	58	6	529	100	(32)	(64)	(5)	22
Allmennlærere	100	35	59	6	330	100	44	46	10	125
Sosionomer	100	44	37	20	128	100	60	23	18	40
Barnevern-pedagoger	100	64	26	10	69	100	(63)	(38)	(-)	16
Ingeniører	100	90	9	1	248	100	90	7	3	849
1987										
Førskole-lærere	100	53	44	3	481	100	:	:	:	13
Sosionomer	100	59	24	17	135	100	64	21	14	28
Barnevern-pedagoger	100	74	23	4	57	100	(69)	(25)	(6)	16

7 HVILKE SEKTORER KANDIDATENE ARBEIDET I

7.1 Generelt om sektorbegrepet

Kandidatene ble spurt om i hvilken sektor de hadde sin hovedstilling et halvt år etter eksamen. Tabell 18 viser andelene som arbeidet i henholdsvis offentlig, halvoffentlig og privat sektor. Det er uklare grenser mellom disse kategoriene. Spesielt helse- og barnehagesektoren har mange private bedrifter med større eller mindre grad av offentlig støtte. Kategoriseringen av hovedarbeidsgiverne bygger i hovedsak på kandidatenes egen vurdering.

Tabell 18 Yrkesaktive høgskolekandidater etter sektor for hovedstilling kandidatene arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Prosent.

	Sum prosent	Offentlig sektor	Halvoffentlig sektor	Privat sektor	Kandidater i alt
1985					
Førskolelærere	100	74	6	20	573
Allmennlærere	100	91	3	6	629
Sosionomer	100	90	7	3	167
Barnevern-pedagoger	100	92	7	1	96
Ingeniører	100	21	7	72	832
1986					
Førskolelærere	100	77	7	15	549
Allmennlærere	100	91	3	6	450
Sosionomer	100	90	7	3	167
Barnevern-pedagoger	100	95	2	2	83
Ingeniører	100	27	4	69	1074
1987					
Førskolelærere	100	74	10	17	492
Sosionomer	100	91	5	4	163
Barnevern-pedagoger	100	89	8	3	73

7.2 Sammenligning av utdanningsgruppene

Tabell 18 viser et klart skille mellom de fire kvinneyrkene på den ene siden og ingeniørene på den andre.

For allmennlærere, barnevernpedagoger og sosionomer er andelen som arbeider innen offentlig sektor høy, 89-95 prosent i perioden 1985-87. Førskolelærerne har noe lavere andel innen offentlig sektor enn de øvrige kvinneyrkene (rundt 75 prosent), noe som har sin bakgrunn i et betydelig innslag av private barnehager.

De nyuteksaminerte ingeniørene arbeider på sin side oftest innen privat sektor, henholdsvis 72 prosent og 69 prosent i 1985 og 1986.

For kvinneyrkenes del har fordelingen etter sektor holdt seg noenlunde uforandret fra 1985 til 1987. Vi ser f.eks. ingen tegn til "lærerflukt" blant nyutdannede lærere fra offentlig sektor fra 1985 til 1986. Muligens ville en ferskere undersøkelse blant lærerne fanget opp en slik tendens.

For ingeniørene var det en svak økning fra 1985 til 1986 i andelen som arbeidet innen offentlig sektor, fra 21 prosent til 27 prosent.

7.3 Kvinner og menn etter sektor

Tabell 19 viser fordelingen etter sektor for kvinner og menn hver for seg. Blant allmennlærerne og ingeniørene var det en større andel menn enn kvinner som arbeidet i privat sektor både i 1985 og 1986. Mens 11 prosent av de mannlige allmennlærerne arbeidet i privat sektor i 1986, var andelen kvinnelige 4 prosent. Av de mannlige ingeniørene arbeidet 71 prosent innen privat sektor samme år mot 61 prosent av de kvinnelige.

I de øvrige tre kvinneyrkene var det ingen klare forskjeller mellom kvinner og menn med hensyn til hvilken sektor de arbeidet i et halvt år etter eksamen.

Både blant kvinner og menn var det svært små endringer i løpet av de tre undersøkelsesårene i fordelingen etter sektor.

Økningen blant ingeniørene fra 1985 til 1986 i andelen som arbeidet innen offentlig sektor gjaldt både kvinner og menn.

Tabell 19 Yrkesaktive høgskolekandidater etter sektor for hovedstilling kandidatene arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Kvinner og menn. Prosent.

1985	Kvinner					Menn				
	Kandidater i alt	Sum prosent	Offentl. sektor	Halvoff. sektor	Privat sektor	Kandidater i alt	Sum prosent	Offentl. sektor	Halvoff. sektor	Privat sektor
Førskolelærere	548	100	75	6	20	25	100	68	16	16
Allmennlærere	463	100	93	2	5	166	100	87	3	10
Sosionomer	132	100	89	8	3	35	100	91	6	3
Barnevernpedagoger	74	100	91	8	1	22	100	(95)	(5)	(-)
Ingeniører	182	100	26	9	65	650	100	19	7	74
1986	**Kvinner**					**Menn**				
Førskolelærere	527	100	77	7	16	22	100	(68)	(18)	(14)
Allmennlærere	327	100	94	2	4	123	100	85	4	11
Sosionomer	127	100	89	8	3	40	100	93	5	3
Barnevernpedagoger	68	100	94	3	3	15	100	(100)	(-)	(-)
Ingeniører	239	100	29	10	61	835	100	26	3	71
1987	**Kvinner**					**Menn**				
Førskolelærere	479	100	74	10	17	13	100	:	:	:
Sosionomer	135	100	93	5	2	28	100	(86)	(4)	(11)
Barnevernpedagoger	57	100	91	5	4	16	100	(81)	(19)	(-)

8 HVILKE NÆRINGER KANDIDATENE ARBEIDET I

I dette kapitlet vil vi se på hvilke næringer kandidatene til kvinneyrkene arbeidet i et halvt år etter eksamen, og om det har skjedd endringer i løpet av de tre årene vi har data fra.

8.1 Førskolelærere

Andelen nyutdannende førskolelærere innen de forskjellige næringene var stabil i de tre årene 1985-87 (tabell 20a). Rundt 3/4 arbeidet i offentlige og private barnehager alle tre år, mens 7-8 prosent arbeidet i skoleverket og 13-14 prosent innen offentlig helse/sosialtjeneste og offentlig sektor ellers. I privat sektor utenom barnehagene arbeidet 1-3 prosent.

Det kan se ut som om kvinnelige førskolelærere oftere enn mannlige har gått til offentlige og private barnehager, og at menn i høyere grad har gått til offentlig helse- og sosialtjeneste. Antallet mannlige førskolelærere er imidlertid så lavt at disse forskjellene kan være utslag av tilfeldigheter det enkelte år.

8.2 Allmennlærere

Andelen nyutdannede allmennlærere i grunnskolen sank fra 83 prosent i 1984 til 78 prosent i 1986 (tabell 20b). Hvis vi ser på hele skoleverket, dvs. tar med den næringen som samlet nest flest allmennlærere ("skoler ellers, universiteter"), ser vi at tendensen er den samme, men svakere enn for grunnskolen alene. Mens 90 prosent av de nyutdannede yrkesaktive allmennlærerne arbeidet i skoleverket i 1984, var andelen 89 prosent i 1985 og 87 prosent i 1986.

Det har altså vært en viss nedgang i andelen allmennlærere som gikk til grunnskolen i perioden 1984-86. Det ser ut til at resten av skoleverket har tatt opp en del av dem, men ikke alle. Privat sektor økte sin andel fra 2 prosent i 1984 til 5 prosent i 1985 og 1986. Offentlig helse- og sosialtjeneste har ikke økt sin andel av lærerne i disse årene, heller ikke "offentlig sektor ellers".

Tabell 20a Yrkesaktive FØRSKOLELÆRERE etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Sum	100	(100)	100	100	(100)	100	100	100	100
Grunnskolen	3	-	3	4	(5)	4	5	:	5
Skoler ellers, universiteter	4	4	4	4	(9)	4	3	:	3
Offent. barnehager	57	46	57	56	(36)	57	53	:	53
Offentlig helse- og sosialtjeneste	12	31	11	9	(23)	8	8	:	8
Offentlig sektor utenom barnehager og helse/sosial	2	-	2	5	(5)	5	4	:	4
Private barnehager	19	12	19	19	(14)	19	23	:	23
Privat sektor utenom barnehager	1	4	1	2	(5)	2	3	:	3
Annet/uoppgitt	2	4	2	2	(5)	2	2	:	2
Antall yrkesaktive kandidater	580	26	554	551	22	529	494	13	481

Tabell 20b Yrkesaktive ALLMENNLÆRERE etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1984-86. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent.

Næring	1984	1985			1986		
	Menn og kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Sum	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskolen	83	76	69	79	78	62	83
Skoler ellers, universiteter	7	13	16	12	9	14	7
Offentlig helse- og sosialtjeneste	3	2	2	2	2	3	1
Offentlig sektor utenom helse/sosial	3	3	4	2	3	5	2
Privat sektor	2	5	8	3	5	10	4
Annet/uoppgitt	1	1	1	2	4	6	3
Antall yrkesaktive kandidater	772	631	167	464	455	125	330

8.2.1 Kvinnelige og mannlige allmennlærere i ulike næringer

Andelen av de kvinnelige nyutdannede allmennlærere som gikk til grunnskolen var både i 1985 og 1986 vesentlig høyere enn andelen av de mannlige. Forskjellen var på mer enn 10 prosentpoeng i 1985 og 21 prosentpoeng i 1986. Når andelen nyutdannede allmennlærere i grunnskolen ble redusert fra 1984 til 1986, har dette sin bakgrunn i at andelen menn som gikk til grunnskolen ble mindre. Andelen kvinnelige nyutdannede allmennlærere i grunnskolen har derimot ikke gått ned. Den var både i 1985 og 1986 høyere enn for allmennlærerne totalt.

Andelen av de mannlige allmennlærere som gikk til privat sektor, var klart høyere enn andelen av de kvinnelige, både i 1985 og 1986.

8.3 Sosionomer

Den klart høyeste andelen av de nyutdannede sosionomene arbeidet som ventet på sosialkontorer. Andelen varierte mellom 56 og 61 prosent i årene 1985-87. Det var også en ganske stor andel som gikk til offentlig helsetjeneste (varierende mellom 17 og 28 prosent) og offentlig sektor ellers (9-12 prosent). Privat sektor samlet 3-4 prosent i perioden, og skoler og forskningsinstitusjoner 2-4 prosent. Andelene innen de enkelte næringssektorer varierte en del, men vi ser ingen klar bevegelse fra eller til bestemte næringer i perioden.

Innen den største næringssektoren, sosialkontorene, finner vi ikke klare forskjeller mellom kvinnelige og mannlige sosionomer, heller ikke for "offentlig sektor utenom helse/sosial". Den nest største næringen, offentlig helsetjeneste, ser imidlertid ut til å ha litt større "tiltrekningskraft", relativt sett, på kvinner enn på menn alle tre årene. Mannlige sosionomer går derimot oftere enn kvinnelige inn i skolen eller til forskningsinstitusjoner, og litt hyppigere til privat sektor. På grunn av det lave antallet mannlige kandidater knytter det seg, som for førskolelærerne, nokså stor usikkerhet til disse tallene.

Tabell 20c Yrkesaktive SOSIONOMER etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Mannlige og kvinnelige kandidater. Prosent.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Sum	100	100	100	100	(100)	100	100	100	100
Skoler og forskningsinst.	4	9	2	2	5	2	2	7	1
Offentlig helsetj.	23	20	23	17	15	18	28	18	30
Sosialkontorer	57	51	59	61	58	62	56	57	56
Offentlig sektor utenom helse/sosial	11	14	10	12	15	11	9	7	10
Privat sektor	3	6	3	4	5	4	4	7	3
Annet/uoppgitt	2	-	2	3	3	3	1	4	-
Antall yrkesaktive kandidater	168	35	133	168	40	128	163	28	135

8.4 Barnevernpedagoger

Den største andelen av nyutdannede, yrkesaktive barnevernpedagoger arbeidet innen offentlig helsetjeneste. Denne andelen sank fra 68 prosent i 1985 til 56 prosent i 1987. Samtidig gikk andelen som arbeidet på sosialkontor ned fra 19 til 14 prosent. Vi finner en tilsvarende økning i andelen som arbeidet i "offentlig sektor utenom helse/sosial", fra 4 til 16 prosent. En nokså stabil andel arbeidet i spesialskoler, mellom 7 og 12 prosent de tre årene. Totalt sett betyr dette at andelen som gikk til helse/sosialsektoren (inklusive spesialskolene) gikk ned fra 94 prosent i 1985 til 80 prosent i 1987, og at "offentlig sektor utenom helse/sosial" og privat sektor mottok 19 prosent av kandidatene i 1987 mot 5 prosent i 1985.

Er det forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder den reduserte andelen som går til helse- og sosialsektoren? Det synes først og fremst å være blant kvinnene vi finner avgang fra disse næringene. Flere av mennene enn av kvinnene gikk til offentlig helsetjeneste alle tre årene, og andelen av kvinnene sank fra 67 prosent i 1985 til 51 prosent i 1987. Innen sosialkontorene sank andelen av kvinnene fra 19 til 14 prosent i samme tidsrom. I 1986 og 1987 gikk flere av kvinnene enn av mennene til "offentlig sektor utenom helse/sosial"; andelen kvinner som gikk til denne sektoren økte fra 3 prosent i 1985 til 19 prosent i 1987. Det var ingen menn som gikk til spesialskoler i løpet av de tre årene, mot 9-15 prosent av kvinnene.

Det var altså en større økning blant kvinnene enn blant mennene i andelen som gikk til næringene utenom helse/sosialsektoren samlet. Forskjellene mellom kvinnelige og mannlige barnevernpedagoger etter næring de arbeidet i varierer imidlertid mye, og de tendenser vi har omtalt er usikre, siden grunnlagstallene er lave.

Tabell 20d Yrkesaktive BARNEVERNPEDAGOGER etter næring de arbeidet i et halvt år etter eksamen. 1985-87. Mannlige og kvinnelig kandidater. Prosent.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Sum	100	(100)	100	100	(100)	100	100	100	100
Spesialskoler	7	(-)	9	12	(-)	15	10	(-)	12
Offentlig helsetj.	68	(73)	67	58	(63)	57	56	(75)	51
Sosialkontorer	19	(18)	19	14	(25)	12	14	(13)	14
Offentlig sektor utenom helse/sosial	4	(9)	3	11	(6)	12	16	(6)	19
Privat sektor	1	(-)	1	1	(-)	1	3	(6)	2
Annet/uoppgitt	1	(-)	1	5	(6)	4	1	(-)	2
Antall yrkesaktive kandidater	97	22	75	85	16	69	73	16	57

9 HVORDAN KANDIDATENE SYNTES UTDANNINGEN PASSET TIL ARBEIDSOPPGAVENE

9.1 Om tolkningen av svarene

Kandidatene ble spurt hvordan de syntes utdanningen passet til den hovedstilling de hadde et halvt år etter eksamen. Svarene kan tolkes i flere retninger. De som f.eks. har svart at utdanningen passet "middels" eller "dårlig" til arbeidsoppgavene, kan enten ha ment at utdanningens innhold ikke holder mål, eller at det arbeidet de har fått (eller valgt) ikke er i samsvar med den utdanningen de har gjennomført. Svarene kan derfor gi uttrykk for såvel meninger om utdanningens innhold som mulighetene på arbeidsmarkedet og personlige jobbpreferanser.

9.2 Sammenligning mellom utdanningsgruppene

Tabell 21 viser klare forskjeller mellom utdanningsgruppene i vurderingen av om utdanningen passer til arbeidsoppgavene. Barnevernpedagogene og førskolelærerne har hvert år de høyeste andelene som svarer at utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene (nær 70 prosent). Ingeniørene og allmennlærerne har de laveste andelene som svarte "godt" både i 1985 og 1986 (50-53 prosent).

Det har vært små endringer over tid, og forskjellene mellom gruppene er nokså stabile. Andelen som svarte "godt" av allmennlærerne var noe lavere i 1985 og 1986 enn i 1984. Førskolelærerne har økt sin andel noe, fra 61 prosent i 1985 til 67-68 prosent i 1986 og 1987. Også hos sosionomene har det vært en svak økning i andelen som svarte "godt", fra 55 prosent i 1985 til 61 prosent i 1987. Økningen gjelder både kvinner og menn.

Det er få som har svart at arbeidsoppgavene passer "dårlig" til arbeidsoppgavene. Den høyeste andelen som svarte slik var mannlige allmennlærere i 1986 (10 prosent).

Det er ingen klare forskjeller mellom kvinner og menn når vi ser på resultatene for flere år. I 1985 var kvinnelige allmennlærere, førskolelærere og ingeniører mer positive i sin vurdering av samsvaret mellom utdanning og arbeid enn sine mannlige kolleger. I 1986 er det bare blant førskolelærerne vi finner en slik forskjell. Blant barnevernpedagogene og sosionomene er det flere menn enn kvinner som har svart "godt" enkelte år, men også blant disse gruppene ser vi ulike tendenser de ulike årene.

Tabell 21 Yrkesaktive høgskolekandidater etter hvordan de syntes utdanningen passet til arbeidsoppgavene et halvt år etter eksamen. 1984-1987. Kvinner og menn. Prosent.

	Antall kandidater	Sum prosent	Utdanningen passet: Godt	Middels	Dårlig	Uoppgitt
1984						
Kvinner og menn						
Allmennlærere	772	100	59	36	3	2
Ingeniører	723	100	52	40	6	1
1985						
Kvinner og menn						
Førskolelærere	580	100	61	36	2	1
Allmennlærere	631	100	53	43	3	1
Sosionomer	168	100	55	42	3	1
Barnevernpedagoger	97	100	71	28	1	-
Ingeniører	839	100	50	44	5	2
Kvinner						
Førskolelærere	554	100	62	35	2	1
Allmennlærere	464	100	54	41	3	2
Sosionomer	133	100	51	44	4	1
Barnevernpedagoger	75	100	68	31	1	-
Ingeniører	184	100	54	41	3	2
Menn						
Førskolelærere	26	100	46	50	-	4
Allmennlærere	167	100	49	46	4	1
Sosionomer	35	100	69	31	-	-
Barnevernpedagoger	22	100	(82)	(18)	(-)	(-)
Ingeniører	655	100	49	45	5	2
1986						
Kvinner og menn						
Førskolelærere	551	100	68	31	1	1
Allmennlærere	455	100	53	38	6	2
Sosionomer	168	100	55	39	3	2
Barnevernpedagoger	85	100	72	25	2	1
Ingeniører	1097	100	51	41	6	3
Kvinner						
Førskolelærere	529	100	68	31	1	1
Allmennlærere	330	100	54	39	5	2
Sosionomer	128	100	54	40	3	3
Barnevernpedagoger	69	100	73	25	1	1
Ingeniører	248	100	51	42	3	4
Menn						
Førskolelærere	22	100	(59)	(41)	(-)	(-)
Allmennlærere	125	100	53	34	10	2
Sosionomer	40	100	60	38	3	-
Barnevernpedagoger	16	100	(69)	(25)	(6)	(-)
Ingeniører	849	100	51	41	6	2

Tabell 21 (forts.)

	Antall kandidater	Sum prosent	Utdanningen passet Godt	Middels	Dårlig	Uoppgitt
1987						
Kvinner og menn						
Førskolelærere	494	100	67	31	1	1
Sosionomer	163	100	61	36	3	1
Barnevernpedagoger	73	100	67	27	3	3
Kvinner						
Førskolelærere	481	100	67	31	1	2
Sosionomer	135	100	62	36	2	1
Barnevernpedagoger	57	100	67	26	4	4
Menn						
Førskolelærere	13	100	:	:	:	:
Sosionomer	28	100	57	36	7	-
Barnevernpedagoger	16	100	(69)	(31)	(-)	(-)

9.3 Hvordan kandidater som arbeidet i ulike næringer syntes utdanningen passet til arbeidsoppgavene

I tabell 22 a-d viser vi hvordan andelen som syntes utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene varierer med hvilke næringer kandidatene arbeidet i et halvt år etter eksamen. Vi var også interessert i å se om det er forskjeller i vurderingene mellom kvinner og menn innen den enkelte næring, men tallgrunnlaget her er desverre for lavt. (Feltene i tabellen er merket med tegnet ":" når prosentueringsgrunnlaget, dvs. tallet på yrkesaktive kvinner og menn i hver utdanningsgruppe i hver enkelt næring, er mindre enn 15.)

9.3.1 Førskolelærere

Som vi så under pkt. 8.2 har førskolelærerne vært stabile i treårsperioden når det gjelder hvilke næringer de fordeler seg på etter endt utdanning. De tre firedelene som går til offentlige og private barnehager har også vært forholdsvis stabile i sin vurdering av utdanningens innhold. Førskolelærerne er den gruppen som hyppigst har svart at utdanningen passer "godt" til arbeidsoppgavene, mellom 67 prosent (offentlige barnehager 1985) og 76 prosent (private barnehager 1986). Blant de som arbeidet innen offentlig helse- og sosialtjeneste var det færre som svarte "godt", men andelen økte fra 32 prosent i 1985 til ca. 55 prosent i 1986/87.

Tabell 22a Prosentandelen yrkesaktive FØRSKOLELÆRERE i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-1987.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Alle næringer	61	46	62	68	(59)	68	67	:	67
Skolen	51	:	50	46	:	47	56	:	54
Offent. barnehager	67	:	68	71	:	72	70	:	70
Offentlig helse- og sosialtjeneste	32	:	35	56	:	58	55	:	51
Private barnehager	69	:	68	76	:	76	73	:	74
Antall yrkesaktive kandidater	580	26	554	551	22	529	494	13	481

Tabell 22b Prosentandelen yrkesaktive ALLMENNLÆRERE i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1984-1986.

Næring	1984	1985			1986		
	Menn og kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Alle næringer	59	53	49	54	53	53	54
Grunnskolen	65	59	54	61	56	58	55
Skoler ellers, universiteter	51	41	50	36	46	(30)	(58)
Offentlig sektor utenom skolen	24	24	:	(15)	(35)	:	:
Privat sektor		18	:	:	(50)	:	:
Antall yrkesaktive kandidater	772	631	167	464	455	125	330

9.3.2 Allmennlærere

Tabell 22b viser at andelen nyutdannede allmennlærere som syntes utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene var høyest innen grunnskolen. Andelen som svarte "godt" innen grunnskolen gikk imidlertid ned fra 65 prosent i 1984 til 56 prosent i 1986. Blant allmennlærere som arbeidet ved andre skoler/universiteter varierte andelen som syntes utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene i området 41-51 prosent. Innen næringer utenom skoleverket ser det ut til at andelen som svarte "godt" har økt noe i perioden 1984-86. Forskjellene mellom næringene var mindre i 1986 enn i 1985.

Forskjellene mellom kvinner og menn i andel som svarte "godt" i de ulike næringene varierte de ulike årene, og vi finner ingen klare tendenser.

9.3.3 Sosionomer

Blant sosionomene var andelene som svarte at utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene høyest innen næringer utenom sosialkontorer og andre sosial- og helsetjenester, det vil si i de næringene som tilsynelatende er minst direkte relatert til utdanningen. Dette gjaldt alle de tre undersøkelsesårene.

Ser vi på gjennomsnittet for alle næringene, har det vært en økning av andelen nyutdannede sosionomer som syntes utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene fra 1985/86 (55 prosent) til 1987 (61 prosent). Det er ikke sosionomer som arbeider på sosialkontorene som står bak denne økningen, men sosionomer som arbeider innen "andre sosiale tjenester og helsetjenester" og "andre næringer".

9.3.4 Barnevernpedagoger

Som nevnt under pkt. 9.2 var det barnevernpedagogene og førskolelærerne som hvert år hadde de høyeste andelene som syntes at utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene. For barnevernpedagogene har det vært små endringer i løpet av de tre undersøkelsesårene og små forskjeller mellom næringene i andel som svarer "godt". Blant de som arbeidet ved sosialkontorer og innen offentlige sosial- og helsetjenester ellers, var andelen som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene 71 prosent både i 1985 og 1987, men 80 prosent i 1986.

Tabell 22c Prosentandelen yrkesaktive SOSIONOMER i ulike næringer som syntes utdanningens innhold passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-1987.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Alle næringer	55	69	51	55	60	54	61	57	62
Sosialkontorer	55	(67)	53	54	(65)	51	58	(56)	58
Andre off. sosial- og helsetjenester	45	:	35	55	:	52	61	:	59
Andre næringer[5]	68	:	(71)	63	:	(71)	(75)	:	(89)
Antall yrkesaktive kandidater	168	35	133	168	40	128	163	28	135

Tabell 22d Prosentandelen yrkesaktive BARNEVERNPEDAGOGER i ulike næringer som syntes utdanningen passet "godt" til arbeidsoppgavene de hadde et halvt år etter eksamen. Menn og kvinner. 1985-1987.

Næring	1985			1986			1987		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Alle næringer	71	(82)	68	72	(69)	73	67	(69)	67
Offentlig helsetj.	76	:	(75)	:	:	:	:	:	:
Sosialkontorer og offentlige sosiale tjenester ellers	71	(80)	68	80	:	82	71	:	70
Andre næringer	:	:	:	(60)	:	(58)	(67)	:	(68)
Antall yrkesaktive kandidater	97	22	75	85	16	69	73	16	57

5) Inkluderer skoler og forskningsinstitusjoner, offentlig sektor utenom helse- og sosialtjenesten samt privat sektor.

10 LØNNSNIVÅ ET HALVT ÅR ETTER EKSAMEN

Kandidatene ble bedt om å oppgi sin brutto ordinære månedslønn pr. 15. november, dvs. cirka et halvt år etter eksamen. De som var ansatt i offentlig sektor, ble bedt om å oppgi lønnstrinn. For sistnevnte gruppe er opplysninger om lønnstrinn brukt.

Tabellene 23-25 viser gjennomsnittslønn for tre årskull av de fem høgskolekandidatgruppene. Tabellene viser også forskjeller i lønn mellom kvinneyrkene og ingeniørene og mellom kvinner og menn med samme utdanning. Videre vises forskjeller i lønnsutvikling mellom gruppene i en 2-3-årsperiode. Etter å ha kommentert disse forholdene, vil vi i avsnitt 10.4 se nærmere på lønnsforholdene for kvinner og menn som arbeidet i offentlig versus privat sektor. I avsnitt 10.5 vil vi se på spredningen i lønn for de ulike utdanningsgruppene.

10.1 Gjennomsnittslønn

Gjennomsnittslønna for alle fem grupper økte forholdsvis mye i 1986, mens de nyutdannede kandidatene i 1987 tjente omtrent det samme som de nyutdannede i 1986. Innen kvinneyrkene gikk kandidatene fra våren 1986 ut i yrkeslivet med mellom 10 og 16 prosent høyere gjennomsnittslønn enn kandidatene fra våren 1985, mens kandidatene fra 1987 bare tjente mellom 1 og 4 prosent mer pr. måned enn kandidatene fra 1986 (tabell 23b). De mannlige kandidatenes gjennomsnittlige månedslønn var faktisk 1-2 prosent lavere i 1987 enn i 1986 (tabell 24b). En slik utvikling må henge sammen med det såkalte 0-oppgjøret i 1987, som innebar at det ikke ble gitt økning på det enkelte lønnstrinn. Resultatene tyder imidlertid også på at nyutdannede kandidater i 1987 stort sett må ha gått inn på samme lønnstrinn som kandidatene fra 1986. Når prisstigningen tas i betraktning, innebærer dette at kandidatene innen kvinneyrkene uteksaminert i 1987 fikk en vanskeligere økonomisk situasjon enn tidligere kull.

Tabell 23a Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for ulike grupper av yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater et halvt år etter eksamen. 1985-87.

	Førskolelærere		Allmennlærere		Barnevernpedagoger	
	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater
1985	9135	377	9599	380	9643	80
1986	10483	379	10561	318	10616	70
1987	10541	378	..	..	11092	68

	Sosionomer		Ingeniører	
	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater
1984	..	..	9638	681
1985	9537	143	10526	799
1986	11087	134	11686	1009
1987	11240	138	..	..

Tabell 23b Endring fra 1985 til 1986 og fra 1986 til 1987 i gjennomsnittlig brutto månedslønn for ulike grupper av yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater. Prosent.

	Førskole-lærere	Allmenn-lærere	Barnevern-pedagoger	Sosionomer	Ingeniører
Prosent endring fra 1984 til 1985	..	..	..	..	+9%
Prosent endring fra 1985 til 1986	+15%	+10%	+10%	+16%	+11%
Prosent endring fra 1986 til 1987	+1%	..	+4%	+1%	..

Tabell 24a Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater et halvt år etter eksamen. 1985-1987.

	Førskolelærere		Allmennlærere		Barnevernpedagoger	
	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater
1985						
Kvinner	9127	355	9568	262	9685	61
Menn	9264	22	9670	118	9508	19
1986						
Kvinner	10470	360	10387	225	10417	57
Menn	10720	19	10980	93	11486	13
1987						
Kvinner	10541	368	..	..	11035	52
Menn	10555	10	..	..	11277	16

	Sosionomer		Ingeniører	
	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater	Gjennom-snittslønn	Tallet på kandidater
1985				
Kvinner	9468	110	10226	176
Menn	9768	33	10611	623
1986				
Kvinner	10941	99	11431	225
Menn	11500	35	11759	784
1987				
Kvinner	11212	112	..	..
Menn	11363	26	..	..

Tabell 24b Endring fra 1985 til 1986 og fra 1986 til 1987 i gjennomsnittlig brutto månedslønn for ulike grupper kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater. Prosent.

	Førskole-lærere	Allmenn-lærere	Barnevern-pedagoger	Sosionomer	Ingeniører
Prosent endring fra 1985 til 1986					
Kvinner	+15%	+9%	+8%	+16%	+12%
Menn	+16%	+14%	+21%	+18%	+11%
Prosent endring fra 1986 til 1987					
Kvinner	+1%	..	+6%	+2%	..
Menn	-2%	..	-2%	-1%	..

Tabell 25 Differansen mellom lønnen til mannlige og kvinnelige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater, i kroner og prosent. 1985-1987. Menns lønn sett i forhold til kvinners.

	Førskole-lærere		Allmennlærere		Barnevern-pedagoger		Sosionomer		Ingeniører	
	Differanse i Kr.	%	Differanse i Kr.	%	Differanse i Kr.	%	Differanse i Kr.	%	Differanse i Kr.	%
1985	+137	1,5	+102	1,1	-177	-1,8	+300	3,1	+385	3,8
1986	+250	2,4	+593	5,7	+1069	10,2	+559	5,1	+328	2,9
1987	+14	0,1	..	..	+242	2,2	+151	1,3	..	..

10.2 Forskjeller i gjennomsnittslønn mellom utdanningsgruppene

Den største forskjellen i gjennomsnittslønn finner vi mellom ingeniørene og kandidatene til kvinneyrkene. Gjennomsnittslønnen for nyutdannede ingeniører lå ifølge våre data rundt kr. 1000 pr. måned over gjennomsnittet for de fire kvinneyrkene, mens forskjellen mellom de enkelte kvinneyrkene varierte mellom kr. 20 og kr. 600 (i gjennomsnitt kr. 250-300). Forskjellen mellom det høyest lønte og det lavest lønte av kvinneyrkene (sosionomene og førskolelærerne) var

likevel tilnærmet like stor som forskjellen mellom ingeniørene og sosionomene. Førskolelærerne tjente kr. 1200-1400 mindre enn ingeniørene og kr. 600 mindre enn sosionomene i gjennomsnitt (1986).

10.3 Forskjeller i gjennomsnittslønn mellom kvinner og menn

Det var forskjeller i gjennomsnittslønn mellom kvinner og menn for alle fem utdanningsgruppene. Forskjellene er riktignok små, men gjennomgående, og med ett unntak (barnevernpedagoger 1985) i favør av mennene i hele tidsrommet 1985-1987. Forskjellene varierer mellom utdanningsgruppene og de enkelte år. Med unntak av ingeniørene var forskjellene mellom kvinner og menn størst i 1986. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn blant kandidatene til kvinneyrkene økte fra 1985 til 1986, men ble deretter redusert fra 1986 til 1987. Blant førskolelærere var det ingen lønnsforskjell mellom kvinner og menn i 1987, mot en forskjell på 2,4 prosent i 1986. (Det tas forbehold om lavt tallgrunnlag for mannlige kandidater.) For allmennlærerne har vi ikke tall for 1987, men de hadde som de øvrige kvinneyrkene en økning i lønnsforskjellen mellom kvinner og menn fra 1985 til 1986. Blant ingeniørene var det mindre lønnsforskjell mellom kvinner og menn i 1986 enn i 1985.

Hvis vi ser på den prosentvise økningen av lønna fra 1985 til 1986, var det kun for to av utdanningsgruppene vi fant klare forskjeller mellom kvinner og menn (tabell 24b). De nyutdannede mannlige allmennlærne tjente i 1986 14 prosent mer enn de nyutdannede mennene i 1985, mot en økning på bare 9 prosent for kvinnene. For barnevernpedagoger var økningen fra 1985 til 1986 21 prosent for menn og 8 prosent for kvinner. For de øvrige gruppene var det nesten ingen forskjell mellom kvinner og menn i den prosentvise økningen av lønna fra 1985 til 1986.

Fra 1986 til 1987 var lønnsutviklingen svak for alle grupper. Et unntak var de kvinnelige barnevernpedagogene, som i 1987 gjennomsnittlig tjente 6 prosent mer enn de som ble utdannet i 1986. De øvrige kvinnelige kandidatene økte sin gjennomsnittslønn med 1-2 prosent, mens lønna for nyutdannede menn i 1987 faktisk var lavere enn for nyutdannede i 1986. Dette er bakgrunnen for at det i 1987 var en lønnsutjevning mellom kvinner og menn i disse tre gruppene.

10.4 Kvinners og menns lønn i ulike sektorer

Vi har sett at det var en betydelig lønnsforskjell mellom ingeniørene på den ene siden og kandidater innen kvinneyrkene på den andre. Har denne lønnsforskjellen bare sin bakgrunn i at ingeniørene jobber i privat sektor og kandidater til kvinneyrkene stort sett i offentlig, eller vil vi finne tilsvarende forskjeller innen hver enkelt sektor?

Vi har videre sett at det gjennomgående er en viss lønnsforskjell mellom kvinner og menn innen alle de fem utdanningsgruppene, dvs. mellom kvinner og menn med samme utdanning, samme "ansiennitet" etter eksamen og samme arbeidstid (alle heltidsarbeidende). Har denne forskjellen på tilsvarende måte sin bakgrunn i at kvinnene i større grad enn mennene jobber i offentlig sektor? Tabell 26 kan belyse disse spørsmålene.

Tabell 26 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater som arbeidet i ulike sektorer et halvt år etter eksamen. 1985-1987.

	Alle sektorer	Offentlig sektor		Halvoffentlig sektor		Privat sektor	
	Gjennomsnittslønn	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater
Førskolelærere							
1985							
Begge kjønn	9135	9067	289	9256	24	9398	61
Kvinner	9127	9057	274	9344	20	9369	58
Menn	9264	9241	15	:	4	:	3
1986							
Begge kjønn	10483	10422	292	10395	31	10852	56
Kvinner	10470	10413	278	10403	29	10810	53
Menn	10720	10597	14	:	2	:	3
1987							
Begge kjønn	10541 378	10478	280	10474	37	10870	61
Kvinner	10541 368	10465	272	10465	36	10926	60
Menn	10555 10	10905	8	:	1	:	1

Tabell 26 (forts.) Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater som arbeidet i ulike sektorer et halvt år etter eksamen. 1985-1987.

	Alle sektorer	Offentlig sektor		Halvoffentlig sektor		Privat sektor	
	Gjennomsnittslønn	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater	Gjennomsnittslønn	Antall kandidater
Allmennlærere							
1985							
Begge kjønn	9599	9619	337	9190	15	9606	27
Kvinner	9568	9598	238	9112	10	9384	14
Menn	9670	9669	99	9346	5	9845	13
1986							
Begge kjønn	10561	10556	285	11062	10	10397	23
Kvinner	10387	10445	207	10830	7	9027	11
Menn	10980	10852	78	:	3	11652	12
Sosionomer							
1985							
Begge kjønn	9537	9445	129	10426	11	:	3
Kvinner	9468	9380	99	10372	9	:	2
Menn	9768	9660	30	:	2	:	1
1986							
Begge kjønn	11087	11073	123	11259	9	:	2
Kvinner	10941	10930	91	11136	7	:	1
Menn	11500	11480	32	:	2	:	1
1987							
Begge kjønn	11240	11154	125	11712	8	12654	5
Kvinner	11212	11182	102	11728	7	:	3
Menn	11363	11029	23	:	1	:	2

Tabell 26 (forts.) Gjennomsnittlig brutto månedslønn i kroner for kvinnelige og mannlige yrkesaktive, heltidsarbeidende høgskolekandidater som arbeidet i ulike sektorer et halvt år etter eksamen. 1985-1987.

	Alle sektorer	Offentlig sektor		Halvoffentlig sektor		Privat sektor	
	Gjennom-snitts-lønn	Gjennom-snitts-lønn	Antall kandi-dater	Gjennom-snitts-lønn	Antall kandi-dater	Gjennom-snitts-lønn	Antall kandi-dater
Barnevern-pedagoger							
1985							
Begge kjønn	9643	9598	73	9931	6	-	-
Kvinner	9685	9636	55	9917	5	-	-
Menn	9508	9481	18	:	1	-	-
1986							
Begge kjønn	10616	10625	67	:	2	:	1
Kvinner	10417	10418	54	:	2	:	1
Menn	11486	11486	13	-	-	-	-
1987							
Begge kjønn	11092	11047	60	10905	6	:	2
Kvinner	11035	11001	47	:	3	:	2
Menn	11277	11212	13	:	3	-	-
Ingeniører							
1985							
Begge kjønn	10526	9753	165	10595	58	10743	574
Kvinner	10226	9325	44	10240	16	10573	115
Menn	10611	9908	121	10730	42	10786	459
1986							
Begge kjønn	11686	11249	269	11902	44	11838	692
Kvinner	11431	11084	63	11769	22	11527	139
Menn	11759	11300	206	12034	22	11917	553

10.4.1 Førskolelærere

I årene 1985-87 ser det ut til å ha vært gjennomgående litt mer lønnsomt for førskolelærerne å arbeide i privat enn i offentlig og halvoffentlig sektor. Det er vanskelig å si om dette gjelder kvinner og menn i like stor grad, siden tallgrunnlaget for mannlige kandidater er såpass lavt. For mannlige førskolelærere kan vi bare presentere tall for offentlig sektor.

Forskjellen i lønn mellom kvinnelige og mannlige førskolelærere i offentlig sektor var i 1985 og 1986 mindre enn når alle sektorer ses under ett. I 1987 økte forskjellen mellom kvinner og menn i offentlig sektor. I offentlig sektor tjente mannlige førskolelærere i 1987 i gjennomsnitt 440 kroner mer pr. mnd. enn sine kvinnelige kolleger. Samtidig var det i 1987 ingen forskjell mellom kvinner og menn når alle sektorer ses samlet, og det var en lønnsutjevning mellom kvinner og menn i 1987 i forhold til 1985/86. En forklaring på dette kan være en sterkere lønnsutvikling blant kvinner enn menn i privat sektor, men tallgrunnlaget er for lavt til at vi kan trekke slutninger om dette. Det er generelt lave grunnlagstall for mannlige førskolelærere, slik at ulik utvikling mellom kvinner og menn fra ett år til et annet, kan være utslag av tilfeldige variasjoner.

10.4.2 Allmennlærere

Vi finner ikke lønnsforskjeller av betydning mellom allmennlærere i offentlig og privat sektor, verken i 1985 eller 1986, når kvinner og menn ses samlet. På den annen side er det stor lønnsforskjell mellom kvinner og menn i privat sektor. Kvinnelige lærere tjente mindre i privat sektor enn i offentlig, mens mannlige allmennlærere tjente best i privat sektor. I 1986 tjente mannlige allmennlærere i privat sektor i gjennomsnitt mer enn 2500 kr. mer pr. måned enn kvinnelige. Dessverre har vi ikke tall for allmennlærerne for 1987, slik at vi kan ikke se om denne tendensen har fortsatt.

I offentlig sektor økte lønnsforskjellene fra 1985 til 1986 mellom kvinnelige og mannlige allmennlærere, men på langt nær så sterkt som i privat sektor. Kan en mulig forklaring på disse forskjellene være at mannlige allmennlærere i større grad enn de kvinnelige allerede har skaffet seg en tilleggsutdanning som gir lønnsansiennitet? Det vet vi ikke. Om de nyuteksaminerte mannlige allmennlærerne hadde høyere gjennomsnittsalder enn de kvinnelige, kunne det vært en støtte for hypotesen om at mennene hadde tilleggsutdanning (før lærerhøg-

skolen). Tabell 3 viser at de mannlige allmennlærerne ikke var eldre enn de kvinnelige. En annen mulighet er at allmennlærere kan ha fått lønnsansiennitet for avtjent verneplikt.

10.4.3 Sosionomer

Det var svært få sosionomer som arbeidet i halvoffentlig og privat sektor. Tallene tyder på at disse hadde et høyere gjennomsnittlig lønnsnivå enn sosionomer i offentlig sektor. Dette gjelder først og fremst 1985 (halvoffentlig sektor) og 1987 (privat og halvoffentlig sektor).

I tabell 24a så vi at mannlige nyutdannede sosionomer tjente mer enn kvinnelige i hele perioden 1985-1987. På grunn av svakere lønnsutvikling fra 1986 til 1987 for nyutdannede mannlige sosionomer enn for kvinnelige, forsvant det meste av lønnsforskjellen i 1987 (nyutdannede mannlige sosionomer tjente dårligere i 1987 enn de nyutdannede mennene året før). I offentlig sektor tjente mannlige sosionomer noe bedre enn kvinnelige både i 1985 og 1986, mens det i 1987 var omvendt. På grunn av det lave tallgrunnlaget kan forskjeller mellom kvinner og menn bare kommenteres for offentlig sektor.

De mannlige sosionomenes gjennomsnittsalder (28-30 år) tilsier at de fleste må ha utført verneplikt. Det er mulig at verneplikt, som gir lønnsansiennitet i offentlig sektor, kan ha hatt betydning for mennenes lønn.

Nyutdannede kvinnelige sosionomer var 3-4 år eldre enn de mannlige i 1985 og 1986. Det er derfor sannsynlig at kvinnene hadde minst like lang arbeidspraksis før sosialhøgskolen som de mannlige sosionomene. Mens verneplikt kan ha vært en faktor som hadde positiv betydning for mennenes lønn, synes eventuell lengre arbeidspraksis ikke å hatt betydning for kvinnene, siden kvinnenes lønn var lavere enn mennenes.

10.4.4 Barnevernpedagoger

Også for denne gruppen har vi nesten utelukkende tall fra offentlig sektor, da antall nyutdannede barnevernpedagoger ansatt i halvoffentlig og privat sektor var svært lavt. Tallene vi har, kan tyde på det i 1985 var et høyere gjennomsnittlig lønnsnivå i halvoffentlig sektor. I 1987 ser lønnsnivået ut til å ha vært omtrent likt i offentlig og halvoffentlig sektor.

I 1985 tjente kvinnelige barnevernpedagoger i offentlig sektor kr. 155 mer i gjennomsnitt pr. måned enn mannlige, mens de kvinnelige kandidatene fra våren 1986 i gjennomsnitt tjente hele kr. 1068 mindre i offentlig sektor enn de mannlige. Denne betydelige lønnsforskjellen jevnet seg ut i 1987. Kvinnene i offentlig sektor tjente likevel rundt 200 kr. pr. mnd. mindre enn mennene i 1987. Nyutdannede mannlige barnevernpedagoger i offentlig sektor tjente i 1986 21 prosent mer enn nyutdannede i 1985. For kvinnene var økningen 8 prosent, samme økning som for kvinnelige barnevernpedagoger når alle sektorer er slått sammen. Variasjoner mellom lønnen til kvinnelige og mennlige barnevernpedagoger de ulike årene synes altså ikke å ha sin bakgrunn i variasjoner mellom kvinner og menn etter hvilken sektor de arbeidet i.

Ettersom antallet mannlige kandidater var svært lavt både blant sosionomene og barnevernpedagogene, må vi være forsiktige med å trekke slutninger om lønnsforskjeller mellom kvinner og menn basert på et enkelt år. Forskjellene kan komme av tilfeldige utslag (spesiell sammensetning av gruppen) det ene året. Når dette er sagt, betyr det ikke at lønnsforskjellene mellom kvinner og menn som vi ser i tabellene 23-26 ikke er uttrykk for reelle forskjeller. Vi ser en gjennomgående tendens til lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, for flere år, for de fleste av utdanningsgruppene og nesten uansett sektor kandidatene arbeidet i, og dette er trolig uttrykk for reelle lønnsforskjeller mellom nyutdannede kvinner og menn med samme utdanning.

10.4.5 Ingeniører

Som nevnt finner vi de største lønnsforskjellene mellom ingeniørene på den ene siden og kandidater innen kvinneyrkene på den andre siden. Samtidig vet vi at ingeniørene i hovedsak arbeider i privat sektor og kandidatene til kvinneyrkene i offentlig.

Den største lønnsforskjellen finner vi også mellom ingeniører i privat sektor og mellom kandidater til kvinneyrker i offentlig sektor. Men også mellom ulike kandidatgrupper innen offentlig sektor er det forskjeller. I 1985 var gjennomsnittslønnen for kandidater innen kvinneyrkene i offentlig sektor kr. 9397, og for ingeniørene kr. 9753. I 1986 var disse tallene hhv. kr. 10594 og kr. 11249. Lønnsforskjellen mellom ingeniører og kandidater innen kvinneyrkene har altså ikke bare å gjøre med hvilken sektor kandidatene arbeidet i, selv om forskjellen var mindre i offentlig sektor enn den var totalt.

Blant ingeniørene var det også slik at det ikke er kvinnenes tendens til oftere å jobbe i offentlig sektor som forklarer den gjennomsnittlige lønnsforskjellen mellom kvinnelige og mannlige ingeniører. Nyutdannede mannlige ingeniører i offentlig sektor tjente bedre enn kvinnene både i 1985 og 1986 (størst forskjell i 1985). Mannlige ingeniører i privat sektor tjente også bedre enn kvinner i samme sektor. I 1985 var lønnsforskjellen mellom kvinnelige og mannlige ingeniører mye større i offentlig enn i privat sektor. I 1986 var lønnsforskjellen noe større i privat enn i offentlig sektor.

10.5 Lønnsspredning

Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn kan ha sin bakgrunn i forskjeller i spredningen av lønningene. Forskjellene kan både gjelde størrelsen på spredningen, og at lønningene sprer seg ulikt for kvinner og menn.

Tabellene i vedlegg 2 viser hvordan kvinnelige og mannlige kandidaters lønn de ulike undersøkelsesårene fordelte seg på ulike lønnsintervaller. Vi viser også størrelsen på lønnsspredningen, målt ved standardavvik.

Tallgrunnlaget for en enkelt gruppe, f.eks. mannlige kandidater et enkelt år, er til dels svært lavt. Vi kan derfor ikke trekke slutninger om hvorvidt ulik lønnsutvikling for kvinner og menn fra ett år til et annet har sin bakgrunn i endring i lønnsspredningen for henholdsvis kvinner og menn fra et år til et annet. (Det kan f.eks. ha betydning for resultatet at 2 av 10 menn faller i ett bestemt lønnsintervall et bestemt år.) Vedleggstabellene over lønnsspredning gir imidlertid uttrykk for visse tendenser når vi ser alle undersøkelsesårene under ett. I kommentarene her vil vi se bort fra eventuelle endringer i lønnsspredningen for de ulike gruppene i løpet av undersøkelsesårene.

Høyere lønn blant ingeniørene enn blant kandidatene til kvinneyrkene har sin bakgrunn i at det jevnt over var større lønnsspredning blant ingeniørene enn blant de øvrige kandidatgruppene. Minst spredning i lønnen var det blant førskolelærerne. For alle utdanningsgruppene utenom førskolelærerne, hadde også mannlige kandidater jevnt over større spredning i lønna enn de kvinnelige kandidatene.

Større spredning i lønna blant menn enn blant kvinner behøver ikke nødvendigvis bety høyere gjennomsnittslønn blant mennene. Når det gjør det for "våre"

kandidater, kommer det av at de mannlige og kvinnelige kandidatene ofte fordeler seg forskjellig på de ulike lønnsintervallene.

Et eksempel:
Det lønnsintervallet som i 1986 samlet flest allmennlærere, var intervallet 10-11000 kroner. På dette lønnsintervallet befant 3/4 av kvinnene seg, mot under halvparten av mennene. Nær 1/3 av de mannlige allmennlærerne lå på intervallet 11-12000 kroner, mot 14 prosent av de kvinnelige. Så store forskjeller fant vi ikke blant f.eks. ingeniørene, men også blant dem var det noe høyere andeler av mennene enn av kvinnene i de høyeste lønnsintervallene.

For alle fem utdanningsgruppene var det jevnt over en større andel av mennene enn av kvinnene på de høyeste lønnsintervallene.

10.6 Lønnsnivå et halvt år etter eksamen - oppsummering

Det var relativt stor forskjell mellom lønnsnivået til nyutdannede ingeniører og kandidater innen kvinneyrkene.

Det var også gjennomgående lønnsforskjeller mellom heltidsarbeidende kvinner og menn med samme utdanning; menn hadde høyest lønn. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn med samme utdanning synes ikke å ha sin bakgrunn i at menn og kvinner fordelte seg forskjellig på de ulike sektorene i arbeidslivet. De mannlige kandidatenes lønnsnivå et halvt år etter eksamen var høyere enn de kvinneliges i offentlig sektor, både blant ingeniørene, allmennlærene og førskolelærene alle årene, og blant sosionomene og barnevernpedagogene i to av de tre undersøkelsesårene. Mannlige allmennlærere og ingeniører i privat sektor hadde høyere gjennomsnittslønn enn de kvinnelige i samme sektor. For tre av utdanningsgruppene, førskolelærerne, barnevernpedagogene og sosionomene ble lønnsforskjellene mellom kvinner og menn redusert i perioden 1985-87. For disse tre gruppene må vi ta forbehold om tilfeldige variasjoner det enkelte år, siden grunnlagstallene for menn er lave.

For de fleste av høgskolegruppene, de fleste av undersøkelsesårene, har høyere gjennomsnittslønn for menn enn kvinner sin bakgrunn i en større (gjennomsnittlig) spredning av lønn blant menn enn kvinner, og i at relativt flere menn befant seg innen de høyeste lønnsintervallene.

LITTERATUR

Arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen. Kandidater uteksaminert fra ingeniørhøgskolene 1984 og 1985. NAVFs utredningsinstitutt notat 12/86.

Arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen 1985. En undersøkelse av kandidatene fra allmennlærerlinjene og førskolelærerlinjene ved lærerhøgskolene. NAVFs utredningsinstitutt notat 6/87.

Arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen 1985. Kandidater fra universiteter og høgskoler. NAVFs utredningsinstitutt notat 3/88.

Arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen 1986. Kandidater fra de regionale høgskolene: Førskolelærere, allmennlærere, sosionomer, barnevernpedagoger, ingeniører. NAVFs utredningsinstitutt notat 7/88.

Arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen 1987. Kandidater fra universiteter og høgskoler. NAVFs utredningsinstitutt notat 3/89.

Thorkildsen, Fridtjov (red.): Utdanning og arbeidsmarked 1986. Tendenser og perspektiver. NAVFs utredningsinstitutt melding 1/86.

Edvardsen, Rolf (red.): Utdanning og arbeidsmarked 1987. Tendenser og perspektiver. NAVFs utredningsinstitutt melding 2/87.

Arnesen, Clara Åse (red.): Utdanning og arbeidsmarked 1988. Tendenser og perspektiver. NAVFs utredningsinstitutt melding 1/88.

Grue, Lars (1988): Ønske det, ville det - men gjøre det... En undersøkelse av rekrutteringspotensialet til førskolelærerutdanningen. NAVFs utredningsinstitutt notat 5/88.

Statistisk Sentralbyrå: Utdanningsstatistikk. Universiteter og høgskoler.

VEDLEGG 1

GRUNNLAGSTALL FOR BEREGNINGEN AV ANDELEN ARBEIDSLEDIGE OG ANDELEN SOM OPPLEVDE VANSKER PÅ ARBEIDSMARKEDET (Tab. 7-12)

Tabell 1A Høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen. Kvinner og menn. Prosent.

	1984	1985	1986	1987
Førskolelærere	..	681	608	534
Allmennlærere	882	778	517	..
Sosionomer	..	182	185	177
Barnevernpedagoger	..	106	92	78
Ingeniører	936	1020	1301	..

Tabell 1B Kvinnelige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	650	582	519
Allmennlærere	576	383	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	230	214	207
Ingeniører	213	274	..

Tabell 1C Mannlige høgskolekandidater meldt på arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen. Prosent.

	1985	1986	1987
Førskolelærere	31	26	15
Allmennlærere	202	134	..
Sosionomer og barnevernpedagoger	58	63	48
Ingeniører	807	1027	..

VEDLEGG 2

TABELLER FOR LØNNSSPREDNING. FORDELING AV DE ULIKE HØGSKOLEKANDIDATGRUPPENE PÅ LØNNSINTERVALLER. 1985-1987. PROSENT.

FØRSKOLELÆRERE

Brutto månedslønn	1985 Kvinner og menn i alt	1985 Kvinner	1985 Menn	1986 Kvinner og menn i alt	1986 Kvinner	1986 Menn	1987 Kvinner og menn i alt	1987 Kvinner	1987 Menn
Førskolelærere i alt	100	100	(100)	100	100	100	100	100	100
Under 9000	58	58	(50)	2	2	(-)	2	1	(10)
9000- 9999	25	24	(36)	6	6	(5)	2	2	-
10000-10999	15	16	(5)	72	73	(68)	79	80	(70)
11000-11999	2	2	(9)	6	6	(-)	4	4	-
12000-12999	-	-	(-)	14	13	(26)	12	12	(20)
13000-13999	-	-	(-)	1	1	(-)	1	1	-
14000-19999	-	-	(-)	0	0	(-)	0	0	-
Over 20000	-	-	(-)	-	-	(-)	-	-	-
Tallet på førskolelærere	377	355	22	379	360	19	378	368	10
Standardavvik	890,9	893,5	858,4	1033,4	1036,0	978,4	1029,1	1018,4	1437,5

ALLMENNLÆRERE

Brutto månedslønn	1985 Kvinner og menn i alt	1985 Kvinner	1985 Menn	1986 Kvinner og menn i alt	1986 Kvinner	1986 Menn
Allmennlærere i alt	100	100	100	100	100	100
Under 9000	7	8	5	3	3	4
9000-9999	67	68	64	8	8	9
10000-10999	22	20	27	65	73	44
11000-11999	2	3	1	19	14	31
12000-12999	1	1	1	2	0	5
13000-13999	0	-	1	1	0	1
14000-19999	1	0	2	1	-	4
Over 20000	0	0	-	0	-	1
Tallet på allmennlærere	380	262	118	318	225	93
Standardavvik	1176,4	1166,0	1201,3	1319,8	1022,3	1790,5

SOSIONOMER

Brutto månedslønn	1985 Kvinner og menn i alt	1985 Kvinner	1985 Menn	1986 Kvinner og menn i alt	1986 Kvinner	1986 Menn	1987 Kvinner og menn i alt	1987 Kvinner	1987 Menn
Sosionomer i alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Under 9000	41	45	30	-	-	-	1	-	4
9000-9999	31	30	36	3	4	-	-	-	-
10000-10999	17	18	12	57	61	49	49	52	35
11000-11999	6	4	15	21	19	26	28	29	23
12000-12999	4	4	6	12	10	17	16	13	27
13000-13999	-	-	-	1	1	-	4	5	4
14000-19999	-	-	-	6	5	9	3	2	8
Over 20000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tallet på sosionomer	143	110	33	134	99	35	138	112	26
Standard-avvik	1069,1	1035,2	1161,8	1349,4	1247,6	1548,6	1461,1	1100,2	2510,8

BARNEVERNPEDAGOGER

Brutto månedslønn	1985 Kvinner og menn i alt	1985 Kvinner	1985 Menn	1986 Kvinner og menn i alt	1986 Kvinner	1986 Menn	1987 Kvinner og menn i alt	1987 Kvinner	1987 Menn
Barnevern-pedagoger i alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Under 9000	26	23	(37)	1	2	(-)	-	-	-
9000-9999	43	46	(32)	6	7	(-)	1	2	-
10000-10999	19	18	(21)	70	75	(46)	49	48	(50)
11000-11999	9	10	(5)	13	9	(31)	28	33	(13)
12000-12999	1	-	(5)	6	5	(8)	18	14	(31)
13000-13999	3	3	(-)	1	2	(-)	3	2	(6)
14000-19999	-	-	(-)	3	-	(15)	1	2	-
Over 20000	-	-	(-)	-	-	(-)	-	-	-
Tallet på barnevern-pedagoger	80	61	19	70	57	13	68	52	16
Standard-avvik	1014,3	976,7	1144,7	1157,2	1024,2	1340,2	1079,8	1078,1	1099,1

INGENIØRER

Brutto månedslønn	1985 Kvinner og menn i alt	1985 Kvinner	1985 Menn	1986 Kvinner og menn i alt	1986 Kvinner	1986 Menn
Ingeniører i alt	100	100	100	100	100	100
Under 9000	9	16	7	1	0	1
9000-9999	16	14	16	2	4	2
10000-10999	44	44	44	24	28	22
11000-11999	20	19	21	30	34	29
12000-12999	7	5	7	31	29	32
13000-13999	2	1	2	6	2	7
14000-19999	2	1	3	5	3	5
Over 20000	0	-	0	0	-	1
Tallet på ingeniører	799	176	623	1009	225	784
Standard-avvik	1472,7	1135,3	1545,1	1547,2	1305,1	1603,2

NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2
Telefon (02) 55 67 00

Institute for Studies in Research and Higher Education
The Norwegian Research Council for Science and the Humanities
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2, Norway